

Škola nemôže žiť bez nehy

Kým prvý raz zazvonilo, v čase vydania 25. čísla vašich i našich Učiteľských novín, uvádzajúcich „kantorský stav“

s pomyselnou kytičkou poprázdňového povzbudenie k inšpirujúcim kolektívnym i individuálnym pedagogickým metám v novom školskom roku 2013/2014, veľa hodín na učesanie a nastavenie dobre mienených pedagogických pohnútok, plánov či tvorivých poryvov v ústrety z roka na rok náročnejšej výchovno-vzdelávacej rehole riaditeľom, učiteľom, vychovávateľom a ostatným pedagogickým i nepedagogickým zamestnancom škôl veru nezostalo.

Ruku však na srdce – aj v kontexte skúseností spred roka, dvoch či desiatich: stálo by za to v chvate času niečo vedome uponáhľať, nech už je akokoľvek netrpezlivými vnutnutiami mysle aktuálne predsavzatie o prospešnosti toho-ktorého kroku motivované a ovplyvnené? Prešprintovať, prepáliť v overtúre prvých dní v horlivosti za prvými hmatateľnými výsledkami žiakov príjemný vzájomný pocit z osohu, ktorý by mal vzišť skôr z týždňa na týždeň dlhých desať mesiacov žičlivou tvorivej atmosféry práve trpezlivo-pohodovým pričinením učiteľa? Veď najmä tomu, žiaľ, príčasto administratívnymi prekérnosťami zahnanému do kúta dezilúzie o priestore na pedagogickú invenciu, by, naopak, malo byť dopriate takej voľnosti času, aby svoj ľudský potenciál i vyučovacie metódy dotiahol v súladnom temporytme so svojimi žiakmi do podoby obsahového, najmä však fortielne, intelektuálne a odborne vycizelovaného maxima, hodného profilácie kvalitného pedagóga, učiteľskej osobnosti harmonizujúcej s dopytom a nárokmi školskej moderny 21. storočia.

A tak tradičnosťou predpripravu pedagogických tímov škôl pred dňom „D“, ktorý sme v mene „vyššieho ústavného princípu“ posunuli na Slovensku na deň „Po“ a zajedno povzbudili týmto aj našu nostalgiu po zážitkoch a veciach hodnotovo oskúšaných generáciami i časom, boli aj motivujúce pohľady na čerstvo vybielené steny tried a učební, možno nádej nezatekajúcej telocvične v podobe aspoň „zaplátanej“ strechy, inde prekvapenie pre školákov – nainštalované interaktívne tabule či zovrovo na laviciach usporiadané počítače. Lenže, ako to je už raz dané v školskom prostredí – zväčša boli najmä šéfovia škôl umorení ani nie tak tropickým letom, ako skôr myšlienkami ponurosti perspektív: kedy sa už pohnúť so žiakmi do nových učebníc, koľko „šetriacich krízových“ nám škrtne zriaďovateľ, ako vykúrimo ďalšiu zimu iba z normatívov a vôbec, prežije naša škola s pribúdajúcimi prázdnyimi stoličkami rok 2014?

Našťastie, či už je to zázrakom, alebo slovenskou povahou, zakoreňujúcou v záhyboch jej pretrvania náš (a teda aj učiteľský) pokorný sebarionický optimizmus, aj v škole jesto, hoci v nedostatku presahujúcom európske štandardy solídnej človečskej, nevraviac profesijnej existencie, ešte priestor na „inovatívne“ ľudské prejavy. Tajomstvu dobrej školy, takej, v ktorej splynie (pokračovanie na strane 3)

Profesori Ján Lukačka a Richard Marsina, ktorí patria k hlavným odborníkom na staré slovenské a európske dejiny, prinesli celý rad zaujímavých informácií pre učiteľov, ktorí do Mojmirovciach prišli. Foto Lubomír PAJINKA

Pedagogický odkaz solúnskych bratov

Pri príležitosti 1 150. výročia príchodu byzantských vierozvestcov a vzdelancov Konštantína-Cyrila a Metoda na naše územie sa 3. a 4. júla konala v kaštieli v Mojmirovciach celoslovenská konferencia, ako jedno z kľúčových podujatí pedagógov k tejto významnej udalosti.

Organizovalo ju Metodicko-pedagogické centrum (MPC), záštitu nad ňou prevzal minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Dušan Čaplovič a ordinár Ozbrojených síl a ozbrojených zborov SR Mons. František Rábek. Cieľom konferencie bolo predstaviť solúnskych bratov ako významné osobnosti, ich život, dielo a odkaz pre súčasnosť. Jej pokračovaním bude príprava didaktických materiálov pre školy. „Práve v období, keď si pripomíname 1 150. výročie príchodu slovanských vierozvestcov na Veľkú Moravu, je čas, aby sme sa hlbšie zamysleli nad významom ich odkazu pre tretie tisícročie, zvlášť v oblasti edukačného procesu. Domnievam sa, že je stále aktuálne zdokonaľovať

profesijné kompetencie pedagogických zamestnancov s dôrazom na integráciu cyrilo-metodského odkazu do školského vzdelávacieho programu. Aj keď misia sv. Cyrila a Metoda bola v prvom rade náboženská, nemožno zabúdať na historické súvislosti a ich vklad do rozvoja nášho písomníctva, literatúry, politického, občianskeho a mravného života,“ uviedla generálna riaditeľka MPC Henrieta Crkoňová. „Radi by sme tieto osobnosti priblížili učiteľom a následne by sme pre nich pripravili aj metodické materiály, ktoré budú môcť využívať vo vyučovacom procese. Cieľovou skupinou konferencie sú učitelia základných a stredných škôl,“ uviedla spoluorganizátorka konferencie Mária Nogová z MPC.

Na konferencii okrem iných vystúpili osobnosti, ako profesori histórie Richard Marsina a Ján Lukačka, Andrej Škoviera zo Slavistického ústavu Jána Stanislava SAV, Ľubomír Hlad z Katedry náboženských štúdií Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre či Jozef Pavlovič z Katedry slovenského jazyka a literatúry Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity. Pozvanie na konferenciu prijalo celkovo 25 prednášajúcich z viacerých špičkových slovenských univerzít a vedeckých pracovísk, v hľadisku sedelo viac ako 120 záujemcov. Sprievodnou akciou bola výstava prác učiteľov a žiakov zo základných umeleckých škôl a stredných umeleckých škôl.

František ŠÍPKOVSKÝ

Elektrotechnické merania na DVD

(I. časť)

Národný projekt Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov pokračuje, pripravuje sa multimedialne vzdelávacie DVD k problematike elektrotechnických meraní. Odborné podklady k obsahu tohto DVD pripravila Ing. Soňa Labajová zo Strednej priemyselnej školy elektrotechnickej na Ul. K. Adlera v Bratislave, ktorá súčasne aj viedla cvičenia pri natáčaní. Porozprávali sme sa s ňou o tom, čo prinesie multimedialna vzdelávacia pomôcka pedagogickým zamestnancom a následne žiakom.

Pani Labajová, ktorým pedagógom je určená ukázková hodina Meranie základných veličín z nového multimedialneho DVD? V prvom rade všetkým pedagógom stredných odborných škôl s elektrotechnickým zameraním, strojným a dopravným priemyslom, ale aj stredným odborným školám, ktoré sa zameriavajú na automo-

bilový priemysel, prípadne majú vybrané diagnostické zariadenia. DVD môžu využívať aj pedagógovia v gymnaziálnom štúdiu. Natočená ukázková hodina je vhodná aj ako pomôcka napríklad na hodiny fyziky, kde sa v treťom ročníku žiaci venujú aj elektromagnetickým poľam. Naše multimedialne DVD má teda široké uplatnenie vo výchovno-vzdelávacom procese, je jednoduchým návodom pre učiteľov exaktných učebných predmetov.

Povedzme si, čo presne ukázková hodina obsahuje.

Najskôr sa oboznámime s jednotlivými funkčnými prepínačmi analógového osciloskopu a jednotlivé časti popíšeme pod nákreš prednej časti osciloskopu. Potom zapojíme jednotlivé schémy a podľa návodu nastavujeme jednotlivé hodnoty. Pri meraní striedavého napätia osciloskopom si povieme, že výhodou spomínaného meracieho zariadenia je fakt, že napätie môžeme merať v širokom frekvenčnom

pásme, čo bežné voltmetre, zvlášť na veľmi vysoké frekvencie, nie sú schopné odmerať. Dôležité je, že zdôrazníme postup pri meraní, pričom najskôr vyradíme časovú základňu, dáme ju do režimu X-Y. Potenciometer pri prepínači vstupnej citlivosti vytočíme doprava a na obrazovke sa nám zobrazí úsečka, ktorá zodpovedá dvojnásobnej maximálnej hodnote v dielikoch. Odčítame počet dielikov z rastra obrazovky osciloskopu, pričom nezabudneme zdôrazniť, že jeden centimeter zodpovedá jednému dieliku. Z predného panela zistíme citlivosť vstupného deliča napätia vyjadrenú vo V/dielikoch. Potom vynásobíme dĺžku úsečky s citlivosťou a dostaneme dvojnásobnú maximálnu hodnotu vo voltoch.

Ako postupujete pri meraní frekvencie?

Na RC generátore nastavíme frekvenciu, pričom na osciloskope nastavíme časovú základňu tak, aby na obrazovke oscilo-

(pokračovanie na strane 2)

Do nového školského roka 2013/2014 vám želáme veľa zdravia, síl a chuti objavovať a rozvíjať vo svojich žiakoch a študentoch to najlepšie, čo v nich je.

Vaša redakcia Učiteľských novín

Legislatívna klieťka kurikulárnej politiky

Strany 4 a 5

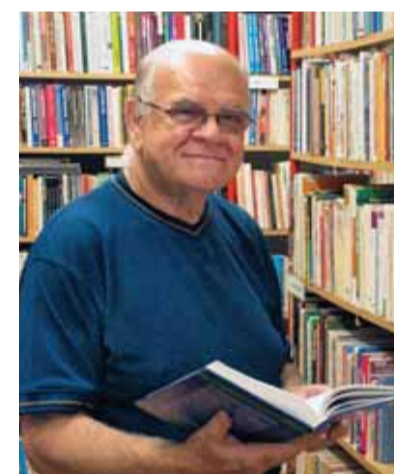
Možno stačí urobiť revolúciu v triede

Strana 6

Rásť so svojimi múdrymi žiakmi...

Rozhovor s PaedDr. Ivanom Eduardom Hnátom, dlhoročným pedagógom a čestným členom Slovenskej chemickej spoločnosti

Strany 9 - 11

V srdci Budapešti je škola, v ktorej sa učí, zhovára a spieva po slovensky

Strany 12 a 13

Od nadšenia k vyhorenosti učiteľa

Strany 30 - 32

Legislatívna kliečka kurikulárnej politiky

KURIKULUM

Na scéne slovenského školského systému nie je kurikulárna politika (alebo politika obsahu vzdelávania) jej silnou stránkou. Dokumenty, ktoré túto politiku regulujú (učebné plány, učebné osnovy či po novom štátne a školské vzdelávacie programy a ich súčasť), sú síce neustále podrobované zmenám, tie však nemajú konca-kraja a ani nikdy nemali fundamentálne zdôvodnenie. Ohlásenie radikálnej kurikulárnej reformy malo prísť roku 2008, dočkali sme sa však skôr chaosu, množstva nejasných vecí v školách, ktoré viedli roku 2011 k úpravám štátnych (a následne školských) vzdelávacích programov, no a v súčasnosti máme na stole ďalšie návrhy zmien. Ani v tých posledných však nenachádzame vierohodné zdôvodnenia, ktoré by nasvedčovali, že sa s obsahom vzdelávania vykonalo niečo koncepčnejšie, zásadnejšie a že sa slovenským základným a stredným školám už konečne poskytnú relatívne stabilný kurikulárny rámec na ich vzdelávaciu prácu.

Trhliny v mantineloch

Chyba je už niekde v základoch. Na Slovensku nikde niet skupiny odborníkov či expertov na základné otázky kurikulárnej politiky. Štátny pedagogický ústav (ŠPÚ) stratil v tejto oblasti kredit a autoritu už dávno, doposiaľ sa nikomu nepodarilo napraviť jeho pozíciu tak, aby sa z tejto inštitúcie stal líder na koncipovanie obsahu vzdelávania, ako tomu bolo v dávnejšej a už asi aj zabudnutej minulosti. A ak sa aj vo vnútri vzdelávacích obsahov konkrétnych predmetov udialo za posledné roky niečo pozitívne, predmetové inovácie sú príliš izolované a príliš úzke na to, aby zasiahli kurikulárnu politiku ako takú. Tá totiž stojí za (a nad) predmetmi a musí byť súdržným rámcom pre kurikulum ako celok. Presne v takejto situácii vznikol roku 2008 aj veľkolepý pro-

jekt kurikulárnej reformy, v tejto situácii sa rodil jej „konceptný“ a legislatívny rámec a v jeho intenciách sa deje i väčšina zmien v súčasnosti. A zrejme je načase povedať, že patová situácia v rozbehnutej kurikulárnej reforme, ktorej z vyššie uvedených dôvodov chýba dobré pozadie, je zafixovaná už na úrovni školského zákona, ktorý celej kurikulárnej politike vymedzuje mantinely. Absencia pozadia spôsobila, že mantinely sú už v princípe zle rozostavané, majú príliš veľké trhliny a z bludného kruhu nezvládnutej kurikulárnej politiky akoby niet úniku. Najväčšie trhliny sa pokúsím teraz naznačiť.

Školský zákon sa vehementne prihlásil k modernej kurikulárnej politike. Zaviedol model dvojúrovňového kurikula, definoval štátne vzdelávacie programy ako úroveň prvú a školské vzdelávacie programy ako úroveň druhú. Priniesol

zásadný medzičlánok do stanovenia štruktúry obsahu vzdelávania – tzv. vzdelávacie oblasti. Distribuoval úlohy pri konkretizácii obsahu vzdelávania cez vymedzenie rámcových učebných plánov (a učebných plánov na úrovni škôl), výkonových a vzdelávacích štandardov i učebných osnov. A v tomto duchu naštartoval zmeny v tvorbe obsahu vzdelávania cez centrálné úlohy (najmä na úrovni tvorby štátnych vzdelávacích programov) a cez nové úlohy škôl pri tvorbe svojich školských vzdelávacích programov. Idey a pojmy, ktoré školský zákon do seba absorboval, boli akiste ušľachtilé, ako sa s nimi zákon vyrovnal a čo s nimi urobil, je však presne to, čo už na samom začiatku vytvorilo spomenuté trhliny súčasnej slovenskej kurikulárnej politiky a možností, ako obsah vzdelávania vymedziť.

Vzdelávacie oblasti – obrátený medzičlánok

Obávam sa, že tí, ktorí chystali koncepciu kurikulárnej reformy a následne ju predstavili do školského zákona, ani netušili, čo majú v rukách, keď sa chopili pojmu vzdelávacia oblasť (či vzdelávacie oblasti). Uvedenie tohto kurikulárneho článku do koncipovania obsahu vzdelávania je totiž výnimočná a potenciálne veľmi produktívna záležitosť. To by však nemohol byť definovaný tak, ako je definovaný zákonom, a nemohlo by sa s ním pracovať tak neproduktívne a formálne, ako sa to udialo na úrovni štátnych i školských vzdelávacích programov. Školský zákon zabíja vzdelávacie oblasti hneď v zárodku, keď hovorí, že vzdelávacia oblasť je „okruh, do ktorého patrí problematika príbuzných školských predmetov rámcového učebného plánu“ (§ 2 písm. i). Nevedno, načo je potrebné definovať takýto okruh, pretože ak má byť definovaný, nemôže to byť inak, len na báze už stanovených predmetov a stanoveného rámcového učebného plánu. K vzdelávacím oblastiam sa teda máme dopracovať cez stanovené predmety a učebný plán – čo je však celkom absurdné, úplne zbytočné a postavené na hlavu. Vzdelávacia oblasť, tak ako ju stanovuje zákon, nie je medzičlánkom na ceste ku konkretizácii obsahu vzdelávania – od všeobecného rámca obsahu vzdelávania cez definovanie stabilných vzdelávacích oblastí až ku konkrétnym a z nich odvodeným vzdelávacím obsahom vytvoreným tradične na báze vyučovacích predmetov, teda tak, ako by to malo byť. A tak sa stalo, že zoznam predmetov jednotlivých vyučovacích predmetov nadiktoval, aké vzdelávacie oblasti budú existovať, a jednotlivé stupne (všeobecného) vzdelávania majú odlišujúce sa vzdelávacie oblasti (lebo majú odlišné vyučovacie predmety). Prosto, slovenský školský systém akoby na jednotlivých stupňoch nepracoval v zjednocujúcej idei všeobecného vzdelania, ktorú môže premyslená štruktúra vzdelávacích oblastí poskytnúť. A tak vzdelávacie oblasti – to každý vie – dnes fungujú ako nadbytočný prvok kurikulárnych dokumentov. Ak by sme totiž rubriku vymedzujúcu vzdelávacie oblasti z týchto dokumentov vypustili, nestalo by sa vôbec, ale vôbec nič.

Čo ďalej školský zákon takýmto vymedzením vzdelávacích oblastí implicitne hovorí? Nuž to, že vzdelávacie oblasti sa vzťahujú len na tie školy, ktoré majú stanovené rámcové učebné plány a pracujú v systéme školských predmetov. Ale to nemajú a nebudú mať všetky školy! Tvorca zákona totiž zabudol na jednu zásadnú vec. Že do školského systému zahrnul a školami v zákonom slova zmysle urobil aj školy materské. Ich kurikulárny rámec je teda schematicky vymedzený rovnako ako v školách pre vyššie vzdelávacie stupne – teda štátnymi a školskými vzdelávacími programami. No materské školy ani v minulosti a ani teraz nemajú vyučovacie predmety, nemôžu mať teda vzdelávacie oblasti definované v tom zmysle, ako ich vymedzuje zákon. Ak však postupujú podľa štátnych vzdelávacích programov, potom tieto oblasti musia mať, a rovnako v zmysle zákona (podľa stanovených položiek štátneho i školského vzdelávacieho programu) by materská škola mala mať aj rámcový učebný plán (s vyučovacími predmetmi). Ten však materské školy tradične a pochopiteľne, rovnako ako predmety, nikdy nemali a nemajú ani v súčasnosti. Bludný kruh. Ten pravdepodobne spôsobil, že existujúci štátny vzdelávací program pre materské školy si síce zadefinoval vzdelávacie oblasti, ale v úplne inej logike a v inom poňatí ako na všetkých ďalších vzdelávacích stupňoch. Tým sa, paradoxne, materské školy ako súčasť školského systému štruktúrne ešte viac vzdialili od celku všeobecného vzdelávania, ako to bolo v čase, keď svoj vzdelávacie obsah vymedzovali v tzv. zložkách výchovy. Z plánovania obsahu vzdelávania

v materských školách sa tak od roku 2008 stáva čistý folklor. Ten umocňuje tiež skutočnosť, že aj pri neexistencii učebných plánov a pri legislatívne nemožnom vymedzení vzdelávacích oblastí si materské školy začali (opäť v zmysle popleteného zákona) tvoriť učebné osnovy, čo nerobili nikdy predtým.

Čo ešte hovorí takéto zákonné vymedzenie vzdelávacích oblastí? Že nie všetko, čo sa v školách vyučuje, je súčasťou celku všeobecného vzdelania a že v školách existuje aj obsah, ktorý do vzdelávacích oblastí nepatrí či nezapadá. Táto propodivná slovenská logika (najmä všeobecného) vzdelania vypláva na povrch, ak spojíme svojské zákonné vymedzenie vzdelávacích oblastí s vymedzením učebných plánov. Tie – ako rámcové – zgrupujú síce centrálné definované predmety do vzdelávacích oblastí, ale poznajú aj vecne nedefinované obsahy pre tzv. disponibilné hodiny. Tie nepatria do žiadnej vzdelávacej oblasti, sú akoby nad rámec zákonných predstáv (vlastne žiadnych) o celku vzdelania. Obsah pre disponibilné hodiny je teda úplne voľný a nekonečne bezbrehý, takže súčasťou vzdelávania na základnej škole sa môže stať naozaj čokoľvek. Celkový obraz o chabom poňatí vzdelávacích oblastí dotvára aj existencia našej špecifickej kurikulárnej reality – totiž tzv. prierezových tém. Tie rovnako stoja mimo celku vzdelávacích oblastí, azda nie preto, že by do všeobecného vzdelania ako takého nepatrili, ale preto, že sa prosto nezmeslili do legislatívneho konceptu vzdelávacej oblasti. Prierezové témy totiž nie sú v školách vyučovacími predmetmi v bežnom slova zmysle. A zrejme len prílišnou horlivosťou tvorcov vzdelávacích programov pre materské školy sa stalo, že napriek tomu, že netvorili vzdelávacie oblasti ako zgrupovanie vyučovacích predmetov (čo sa dialo pri základných a stredných školách), ušili si na seba nevedno prečo podobný bič a popri svojich vzdelávacích oblastiach si navyše zadefinovali aj prierezové témy.

Ako som už spomínal, kategória vzdelávacích oblastí mohla byť, v prípade jej rozumného vymedzenia, jedným z kľúčových prvkov kurikulárnej politiky či reformy kurikula. To by však muselo platiť, že bude využitá na to, aby vyčerpávajúco definovala základné štruktúrne prvky obsahu (najmä všeobecného) vzdelávania, a bude tak tvoriť medzičlánok (v prípade predškolského vzdelávania aj koncový článok) na ceste od všeobecného poňatia cieľov a obsahu vzdelávania k jeho konkrétnemu vymedzeniu v predmetoch a témach vzdelávania. Muselo by rovnako platiť, že vzdelávacie oblasti budú také isté a stabilné pre všetky vzdelávacie stupne, lebo, nepochybne, základné okruhy všeobecného vzdelávania sú na všetkých jeho stupňoch identické (matematické vzdelávanie ako súčasť všeobecného vzdelávania sa predsa začína v materskej škole a končí takpovediac pri maturite: oblasť je teda tá istá, len naprieč vzdelávacími stupňami sa vetví a prehľbuje; to isté platí pre jazykové, prírodovedné či iné vzdelávanie ako kultúrne stabilné časti všeobecného vzdelávania). Takto dokážeme lepšie vnímať (i stanoviť) vzdelávacie ciele, zabezpečiť kontinuitu vzdelávania (už pri tvorbe obsahových a výkonových štandardov) i jeho účelné vyhodnocovanie. Ktovie, či tí, ktorí koncept vzdelávacích oblastí do slovenského kurikulárneho prostredia zaviedli, vôbec tušili, že práve tento sa mohol stať akousi poistkou historicky sa kumulujúceho nárastu a postupnej atomizácie vyučovacích predmetov. Táto poistka, pri jej rozumnom použití, mohla slúžiť na to, aby sa zrevidovala historická a asi už aj neudržateľná akumulácia vzdelávacích obsahov, aby konečne prišlo k ich reálnej vzájomnej koordinácii, pretože dobré vymedzenie vzdelávacích oblastí je spoľahlivým kľúčom na udržanie obsahu vzdelávania ako zmysluplného celku. Pri takomto použití by medzičlánok vzdelávacích oblastí do nového svetla nepochybne dostal aj možnosti, ako vymedziť to, čomu hovoríme učebné plány.

Čo sa u nás nezvykne písať

O BRITSKOM ŠKOLSTVE

Žiaci prospievajúci s vyznamenaním bývajú pýchou rodičov. Ale sú naozaj spokojní a šťastní? Zíde rodičom vôbec na um, že ich ratolesť hromadí jednotky iba za cenu nadľudského úsilia a nesmiernych útrap?

Gypsies zo Slovenska v britskej škole

Aby sme si rozumeli – *gypsy* je anglický termín pre príslušníka etnickej skupiny Rómov. A aby neprišlo k nedorozumeniu – to, o čom bude teraz reč, nemožno vydávať za všeobecne platné, za podnetné pre slovenskú realitu hádam áno. Rochester je mesto v juhovýchodnom Anglicku a má zhruba 27-tisíc obyvateľov, teda približne toľko ako Lučenec. Do školy poskytujúcej základné vzdelávanie tu chodí aj vyše dvesto rómskych detí, ktorých rodiny sa sem prisťahovali z osád na východnom Slovensku. Temer každé chodí do školy a pracuje v nej „jedna radosť“. Veľkú časť problémových detí tu dokázali zmeniť na úspešných žiakov. Po príchode do školy sa žiak zaregistruje do počítačového systému. Ak sa tak nestane, rodičom príde SMS, že ich dieťa nie je v škole. Ak má žiak päť percent neospravedlnených hodín, škola si predvolá rodičov a hľadajú na príčiny, prečo žiak v škole chýbal. Potom sa žiak pozorne kontroluje, a ak vymieškávanie pokračuje, rodičia dostanú pokutu. Tá môže byť až 100 libier (približne 116 eur). Ak pokuta nepomôže, prípad rieši súd a následne môže deti rodine odobrať „sociálka“. Opatrenia viditeľne zaberajú. Rodičia rómskych detí si uvedomujú, že za zlú dochádzku im môžu odobrať deti a nedostali by štedré sociálne dávky.

Pravdaže, aj tu majú neposlušných žiakov. Ak sa žiak na vyučovacích hodinách nevie zmestiť do kože, potrestajú ho napríklad umiestnením do „polepšovne“ – teda miestnosti, kde je spolu s ostatnými nesprávnymi a rieši tam úlohy, ktoré mu učiteľ zadal. To, že v Anglicku je sociálny systém naozaj štedrý, dokazujú nielen dávky, ale aj školské poplatky. Desiatu a obed, školské pomôcky, knihy či zošity majú žiaci zadarmo, za povinnú uniformu platia. V škole rešpektujú, že *gypsies* vyznávajú odlišné hodnoty ako Nerómovia, nesnažia sa ich násilne zmeniť. Ak sa snažili zmeniť ich kultúru, viedlo to ku konfliktom. Zmenu dosahujeme spravidla vtedy, ak ich zaradíme medzi ostatné deti. Pre rómske deti sa organizujú aj rôzne kultúrne a športové projekty, ktoré im pomáhajú začleniť sa medzi ostatných. Rozpočet školy, pretože má aj rómske deti, sa každoročne zvyšuje približne o 200-tisíc libier (vyššie 230-tisíc eur). Využívajú sa napríklad na platy učiteľov a ďalšieho personálu, zdravotníckej služby, organizovanie voľného času. Peniaze mňa (kontrolované) riaditeľ školy podľa svojho uváženia. Načo také investície z verejných prostriedkov? Dvestotisíc teraz vraj ušetrí milióny neskôr – negramotní a sociálne neprispôsobiví by si nezohnali prácu a nezriedka by skončili vo väzení. A štát by to vyšlo drahšie.

Prečo v Británii nie sú humanistické školy?

Kľúčová odpoveď je: pretože British Humanist Association (BHA, Britská humanistická asociácia) kladne propaguje integrované inkluzívne školy pre deti všetkých vyznaní, pravdaže, aj deti z „nenáboženských“ rodín. Jestvovanie religióznych škôl v pluralitnej spoločnosti považuje za eticky nerozumné a sociálne rozvrátnické. Podľa britských humanistov má byť náboženstvo súkromnou vecou, vplyv akéhokoľvek na verejných školách by nemal mať miesto. Ak máme odpovedať podrobnejšie, treba povedať aspoň tri nasledujúce príčiny (prameň: webové sídlo BHA):

1. V Británii je málo rodín, ktoré sa definujú ako humanistické, a aj tie sú roztrúsené po celom kráľovstve. Na vytváranie samostatných škôl v povinnom vzdelávaní to nestačí. Humanistické („náboženské“) rodiny chcú mať pre svoje deti predovšetkým dobré vzdelávanie a chcú, aby sa im vštepovali humanistické morálne hodnoty, ale nič nenasvedčuje tomu, že si prajú separátne humanistické školy.
2. Náboženské skupiny musia spravidla zložiť 10% finančných nákladov na fungovanie svojej školy. Komunálne humanistické komunity však toľko peňazí nemajú. Niektoré nábožen-

ské školy vznikli/vznikajú prevzatím takých jestvujúcich škôl, ktoré boli neúspešné alebo nepopulárne.

3. Mnohé štátne školy, čo sa týka etiky a morálnych hodnôt, sú viac alebo menej aj tak humanistické. Keď bude koniec kolektívnym modliacim a výučba o náboženstvách sa stane univerzálne objektívnou a vyváženou (bude zahŕňať humanizmus), štátne školy budú humanistické vo všetkom okrem mena.

(Britská humanistická asociácia je veľká organizácia podporujúca svetský humanizmus a združuje ľudí, ktorí sa snažia žiť dobrý život bez náboženskej viery. Vo svojej kampani presvedča, že vo Veľkej Británii všetci žiaci vo všetkých typoch škôl by mali mať príležitosť zoznámiť sa s rôznymi filozofickými pohľadmi na svet a morálku.)

Detektívi hľadajú neplatičov školného

Keď sa po roku 2006 zavádzalo v Anglicku (v Škótsku nie) univerzitné školné, niektorí poslanci v parlamente sa uskŕňali – to budeme po celej Európe naháňať študentov, ktorí dostali pôžičky, a vymáhať splátky dlhov? Ako je to po rokoch? Štátna Student Loans Company (Spoločnosť pre študentské pôžičky) bola donútená prijať

neúsmevné kroky v snahe získať približne 52 miliónov libier (vyššie 60 miliónov eur), ktoré jej dlhujú absolventi britských univerzít zo štátov Európskej únie. Spoločnosť pre britskú tlač potvrdila, že si najala súkromnú detektívnu agentúru, ktorá má nájsť „zmiznutých“ absolventov britských univerzít v EÚ a začať dlhy vymáhať.

Stovky študentov zo štátov EÚ sa vrátili po absolutoriu domov. Napriek tomu, že im vznikla povinnosť začať splácať svoje britské univerzitné školné, nerobia to. Mnohí z nich britským úradom ani neoznámili, kde žijú, či sú zamestnaní a koľko zarábajú, a svoju pôžičku alebo prestali splácať, alebo so splácaním ani nezačali. Najväčší počet týchto študentov je v štátoch postihnutých krízou (Írsko, Grécko), ale dlhy nesplácajú ani absolventi z Francúzska či Nemecka. Údaje o slovenských neplatičoch doteraz neboli publikované.

Kritika školského topmanažmentu pokračuje

Polemiky o dianí v britskom školstve sa medzi učiteľstvom i v tlači stali „trvalkou“. V prvom rade z nich vychodí mienka, že britské školstvo upadá, pretože je nútené správať sa podľa trhového bájoslavia z 80. rokov minulého storočia. Aj napriek tomu, že praktické skúsenosti, nielen v Británii, zreteľne ukázali, že manažérsky systém školám neprospieva. Odsudzuje sa najmä odobranie rozhodovacej právomoci pedagogickým odborníkom a jej odovzdávanie podnikateľským manažérom. Tvrdenia, že vzdelávanie má slúžiť ekonomike a zamestnanosti, síce počujete často, ťažko však zistíte, čo majú znamenať. Iste, uplatniteľnosť vzdelanosti je zásadná vec. Ale nemožno ju obmedziť iba na uplatniteľnosť pri produkcii výrobkov nevyhnutných na konzumný spôsob života. Treba sa naučiť premýšľať o tom, tvrdia nepredpojatí Briti, akým prínosom je pre celú spoločnosť, jej fungovanie, sociálny a kultúrny rozvoj.

Diskusia sa vedú aj o tom, ako a prečo sa noví manažéri britského školstva pokúšajú vládnuť pomocou rebríčkov zostavovaných po rôznych testoch a prieskumoch. Rebríčkovanie sa vraj zvyšuje kvalita škôl. Britská pedagogická komunita takého manažovanie kritizuje a ukazuje, že excelové rebríčky vedú predovšetkým k tomu, že školy prispôbujú svoje vzdelávacie programy tak, aby žiakov pripravili na úspech v externom testovaní, a že priveľký dôraz na výsledky externého testovania skresľuje obraz toho, čo všetko sa žiak v škole naučil.

Značnú frekvenciu v britských školských polemikách má aj téma talentovaných a nadaných detí, ktoré sú vzhľadom na svoj výnimočný potenciál schopné vysokých študijných výkonov. Pri hľadaní úspor verejných finančných zdrojov pridelených školstvu sa nedoceňuje, že tieto deti potrebujú na realizáciu svojho prínosu pre spoločnosť vzdelávací program a servis, ktorý bežné školy neposkytujú. Obmedzovanie škôl/tried pre talentované a nadané deti je pre verejnosť skľučujúce. Predstava štátu, že všetky školy možno (celkom rýchlo) premeniť na „inkluzívne“ školy, kde budú podmienky na individualizáciu a diferenciaciu vyučovania zodpovedať potrebám optimálneho rozvoja mimoriadne nadaných, sa v praxi škôl ukázala ako naivná.

Ak vás niečo z prečítaného podnieti porovnávať a premýšľať o dianí v slovenskom školstve a debatovať o tom s kolegami, budem rád.

Mgr. Peter SMIDA, učiteľ,
spolupracovník redakcie UN, Londýn
Ilustračné foto stock.xchng

Rásť so svojimi múdrymi žiakmi...

PaedDr. Ivan Eduard Hnát je rodák z Brodského (1940), žije v Holíči. Roku 2002 bol ocenený Veľkou medailou sv. Gorazda, od roku 2011 je čestným členom Slovenskej chemickej spoločnosti. Do roku 2011 dlhoročný pedagóg Gymnázia F. V. Sasinka v Skalici sa vo svojej bohatej pedagogickej práci venuje nadanej a talentovanej mládeži i metodike výučby chémie, tvorbe učebníc. Takmer pol storočia sa jeho pedagogické pôsobenie spája s vyhľadávaním a rozvíjaním chemických talentov, s organizovaním a úspešnosťou študentov na Chemickej olympiáde. Reprezentanti Slovenska si nedávno zo 45. ročníka Medzinárodnej chemickej olympiády v Moskve priniesli 1 zlatú, 2 strieborné a 1 bronzovú medailu. V neoficiálnom hodnotení štvorčlenných družstiev sme pri účasti 73 krajín získali 6. miesto v Európe a 15. na svete.

Čomu vďačíte za to, že ste sa stali pedagógom?

V prvom rade rodinnému prostrediu. Otec bol učiteľom v národnej škole, neskôr riaditeľom, mamka tiež krátko učila. Bývali sme na dedine. V tom čase tam bola jednotriedka, neskôr dvojtriedka. Obdivoval som otca, ako si vedel poradiť pri vyučovaní rôznych predmetov naraz – veď mal na každú triedu iba 9 minút! Občas som dostal za úlohu dohliadať na prácu nás piatakov – najmä pri počtoch a „merbe“, to ma bavilo a cítil som sa veľmi dôležite. Po vyučovaní som sedával s otcom v riaditeľni, učil sa fúkať dvoma prstami na starej remingtonke a zoznamoval sa s triednou knihou, triednym výkazom (dnes katalógom) a mnohými ďalšími rekvizitami spojenými s učiteľským povoláním... Všetko sa mi veľmi zišlo o pár rokov neskôr. Iní tápali, ja som vedel... Obdivoval som otcovo písmo, písal veľmi pekne, ešte mám niekde jeho zošit krasopisu. Kedysi boli na učiteľa kladené oveľa prísnejšie požiadavky. Musel nielen pekne písať, ale nesmel mať rečových alebo telesnú chybu, obliekať sa mal v nerušivých farbách...

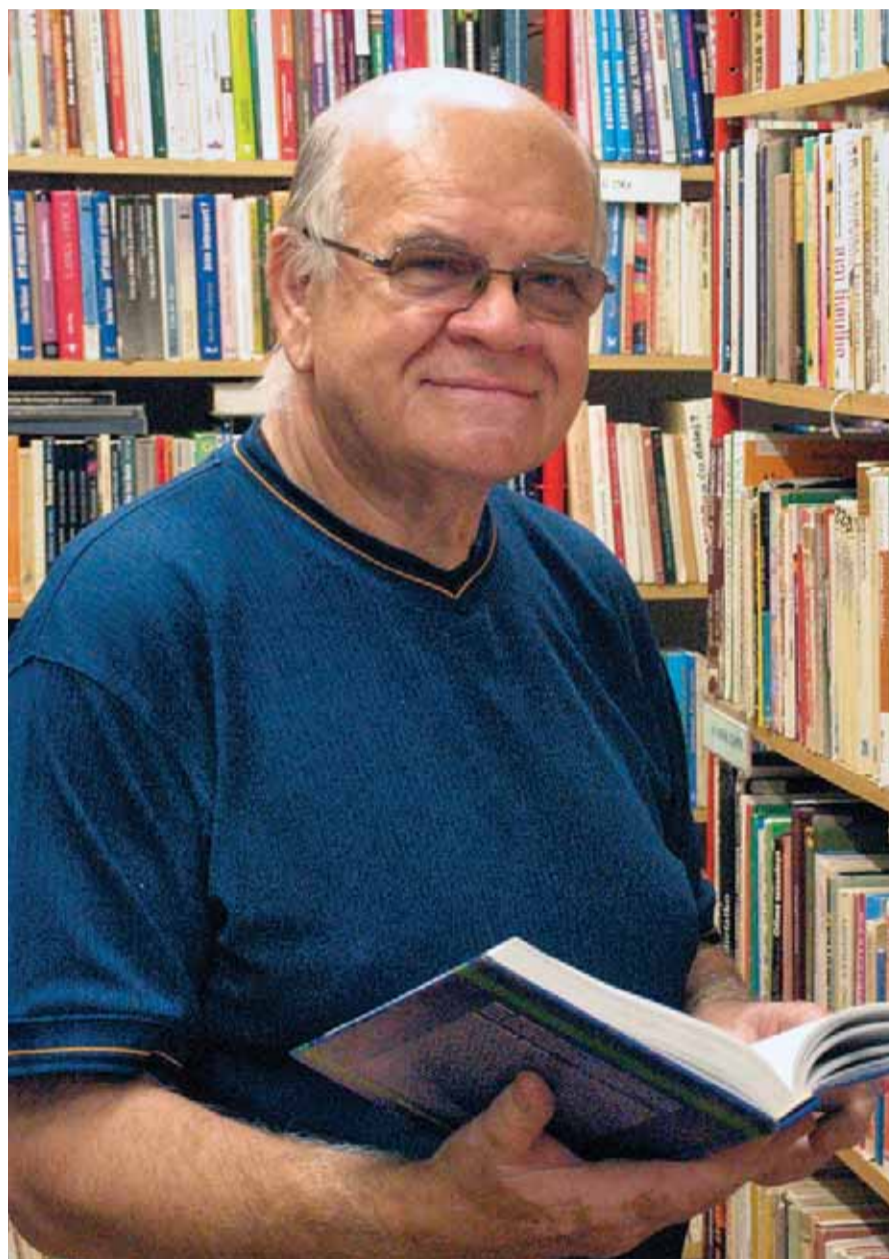
Aby ma otec „schladil“, uštedril mi v piatej triede zopár dvojok, aby som vraj v meste hanbu neurobil... Neurobil som! V meštianke som mal samé, tak som šiel na jedenástočnú strednú školu (JŠŠ). Mal som vynikajúceho učiteľa matematiky a ten ma „dostal“. K matematike som si zvolil chémiu – tá ma vždy lákala... Pred maturitou som spolužiakom vysvetľoval príklady z matematiky, darilo sa mi, nuž bolo rozhodnuté... Po zmaturovaní roku 1957 som mohol so svojím pôvodom (3 = iný) na pedagogickú dráhu. O rok neskôr by to vyšlo už iba na poľnohospodárstvo... Mal som šťastie.

Učili ste chémiu, matematiku, informatiku, polstoročie ste spojený s Chemickou olympiádou (CHO), doteraz pôsobíte ako predseda Krajskej komisie CHO v Trnave... Ktoré z úspechov vašich odchovcov vás doteraz najviac potešili?

Chemická olympiáda vznikla oficiálne ako mladšia sestra Matematickej a Fyzikálnej olympiády roku 1964, teda sme na prahu jej päťdesiateho ročníka. Vtedy mi riaditeľ našej strednej všeobecnovzdelávacej školy priniesol leták CHO so slovami: „Ty budeš robiť Chemicкую olympiádu!“. Ja som poslušný, tak robím... a doteraz nik nepovedal, že mám skončiť.

Už roku 1967 sa dostavil prvý veľký úspech, moja žiačka získala druhé miesto v krajskom kole CHO, pritom prvý (mimochodom, iba s lepším časom vypracovania) bol žiak zo Strednej priemyselnej školy chemickej z Bratislavy... Vtedy existovala jedna kategória a jeden veľký kraj. Náš úspech bola viac-menej náhoda, ale potešila. Samozrejme, že to dievča išlo študovať chémiu a na dôvažok matematiku, učiteľský smer.

Potom som začal zbierať úlohy z jednotlivých ročníkov, venovať sa príprave systematicky... Poriadny úspech však prišiel až roku 1988, keď môj študent Michal Dallos (Gontkovský) postúpil na Medzinárodnú chemickú olympiádu (MCHO) do Fínska a roku 1989 na MCHO v bývalej NDR získal zlatú medailu. Roku 1995 potom z MCHO v Číne priniesol striebornú medailu Vlado Végh. Za zmienku stojí, že na farmáciu, kam chcel ísť študovať, musel robiť prijímacie skúšky z biológie, a takmer to

nevyšlo... Všade inde na Západe by ho brali všetkými desiatimi bez skúšok – u nás nie! Chcel som zbierku medailí rozšíriť, doplniť o bronz, ale chlapec, ktorý na to mal, v čase krajského kola dostal vysoké teploty a nemohol sa zúčastniť... Na to, aby sa podaril výrazný úspech, je potrebná súhra viacerých priaznivých okolností – žiak na to má a chce, učiteľ má ochotu sa ním zaoberať a tiež má na to, a trochu musí prispieť aj šťastena... Michal Dallos mal mimoriadne štúdium na Univerzite Komenského v Bratislave. Končil po štyroch rokoch s titulom RNDr., po skončení pôsobil deväť rokov na univerzite vo Viedni, aj si tam urobil doktorát. Teraz pracuje v chemickom podniku v Rakúsku. Vlado Végh farmáciu vyštudoval, urobil si doktorát a pokiaľ viem, podniká v oblasti farmácie.

Chémii teda vďačíte za mnohé...

Môžem smelo povedať, že popri CHO som sa aj ja naučil veľmi veľa z chémie, asi viac ako na vysokej... A to je pre učiteľa dôležité, aby nezakrpatel. Učiteľ rastie spolu so svojimi múdrymi žiakmi a nesmie brať ako porážku, keď ho predbehnú... Vďaka CHO som sa stal členom Ústrednej komisie CHO v Prahe, kde som pôsobil do roku 1992, aj ako recenzent úloh kategórie C, to napokon donedávna aj na slovenskej pôde. Tesne pred rozdelením republiky sa konštitovala aj Slovenská komisia CHO, ktorej členom som dodnes – v rokoch 1993 – 2012 ako člen predsedníctva slovenskej komisie, v rokoch

1993 – 1997 ako predseda krajskej komisie v Nitre a od roku 1997 po územnej reorganizácii ako predseda krajskej komisie v Trnave... Priamo i nepriamo som sa tak podieľal na príprave študentov z chémie aj v rámci kraja. Nielen jej riadením, ale aj organizovaním kvalitných seminárov pre záujemcov o CHO a o chémiu vôbec.

Milióny túžia po nesmrteľnosti, a pritom nevedia, čo si počať v daždivé nedel'né popoludnie.

Susan Ertz

No a na prahu 50. ročníka tu máme ako motiváciu veľký úspech z júlového 45. ročníka MCHO z Moskvy, kde naši slovenskí študenti skončili šiesti v Európe a pätnásti na svete. Je úžasné, čo z toho mála, čo v tomto smere investujeme, dokážeme vyťažiť...

Ste autorom a spoluautorom učebníc Chémia pre maturantov, Názvoslovie organických zlúčenín... Ako z tohto pohľadu vnímate školskú reformu, jej ciele a diskusie okolo nej, o rekreáciách jej smerovania?

Reforma u nás stíha reformu, čo nepovažujem za šťastné riešenie. Ešte sa jedna ani poriadne nerozbehne a už máme novú. Za veľmi nešťastnú považujem reformu tuším z roku 1978, keď sme vo „výskume“ dokázali, že vybraní a cez prázdniny pripravovaní ôsmaci sú múdrejší ako bežní deviati. Učebný plán bol stavaný na nesplniteľných 35 týždňov. Žiaci týchto pokusných ročníkov považovali sami seba za pokusných králikov. Na dverách učebníc mali napísané: „Pozor, rezervácia.“ V týchto triedach sa nesmel ísť do divadla, na koncert, do kina, na brigádu, čo bolo vtedy úplne bežné... Okrem iného sa vtedy zaviedla množinová matematika, ktorá narobila viac škody ako osohu... Deti kreslili obrázky, čo zabralo veľa času (a za nepekne nakreslené dostávali horšiu známku z matematiky!), namiesto toho, aby počítali desiatky príkladov. Úspech mali učiteľky, ktoré potajomky učili po starom... Aj ostatné predmety mali učivo predimenzované, tvárili sme sa, že máme samých géniov. Nemáme! Máme normálnu populáciu, v podstate ako všade inde – šikovných i menej šikovných žiakov.

Po návrate k deväťročnej dochádzke na ZŠ sa dlho nevedelo, čo s deviatym učivom, tak sa vyplňalo „vatou“. Namiesto toho, aby sme sa vrátili k osvedčenej forme päť ročníkov na prvom stupni + štyri na druhom (v Česku tak urobili bez váhania ihneď), sme u nás ponechali systém 4 + 5. Na škodu veci. Na prvom stupni sa majú žiaci naučiť poriadne písať, čítať a počítať, základy vlastivedy a prírodovedy, začať so základmi cudzieho jazyka. Naši žiaci však píšú otrasne, nečitateľne, neúhľadne, s mnohými gramatickými chybami a mnohým je to, žiaľ, úplne jedno. Naša generácia sa ešte učila podľa starého pravopisu, ktorý sa menil roku 1953 a bol oveľa komplikovanejší ako ten súčasný.

Potom išla reforma za reformou... Poviem príklad za chémiu spred pár rokov. Malo vyjsť celkovo 11 – 12 učebníc. Bol som spoluautorom aj recenzentom... Vyšlo ich šesť. Ajhľa, ďalšia reforma, ktorá riadne okresala nielen chémiu, ale aj iné prírodovedné predmety. Ťažké zásahy utrpela aj matematika. Nuž ale keď štvorka z matematiky a dvojka zo správania je vstupenka do „lepšej“ spoločnosti a dôvod na hrdenie sa, nečudujme sa!

Ideme od mantinelu k mantinelu. Znova sa všetko prerábalo. Chémia sa posunula do 6. ročníka s dotáciou pol hodiny týždenne! Nesmieme žiakov učiť značky prvkov, namiesto toho im kreslíme guľôčky rôznej veľkosti! Ale v tretej triede, kde sa zavedie anglický jazyk, musia vedieť defúrence „spelovať“! To je azda jednoduchšie, ako naučiť sa 10 – 12 značiek najbežnejších prvkov? Nedovolili nám zaradiť do chémie ketóny, tak sme ich skryli k oxodervátom – to už mohlo byť... Do náplne predmetu nám hovoria psychológovia, do názvoslovia slovenčínari, čím často vznikajú trápne situácie... A pýtať sa, načo potrebuje žiak vedieť vzorec diskriminantu, riešiť kvadratickú rovnicu alebo upraviť algebrický výraz, či poznať vzorec acetónu, je rovnako nepatričné, ako keď sa opýtame, načo má žiak vedieť, kde leží Paríž, kto bol a čo napísal Puškin či kto je súčasný prezident USA... Jednoducho sú znalosti, ktoré patria k všeobecnému vzdelaniu.

Každá nová reforma zvyčajne prerthala následnosť, postupnosť, nadväznosť, primeranosť. Fyzika predbieha matematiku, biológia chémiu, atď. Keď to s odstupom času prehodnocujem, vari najlepšie prepracované učebné plány na základnej deväťročnej škole boli v časoch, keď som nastupoval do školstva roku 1961. Stačilo vychádzať z nich a obohacovať ich o nové poznatky, vynechať nepotrebné, prekonané, nie všetko zmiesť zo stola...

Výrazným spôsobom sa nedávno oklieštili laboratórne práce z prírodovedných predmetov. Chemikov sme k smrti vystrašili a tí sa zbavili stoviek drahých aj chemicky čistých chemikálií, ktoré už nikdy nekúpia... A zrazu zisťujeme, že Európska únia potrebuje tisíce technikov a prírodovedcov... Vrátime sa do často zlikvidovaných, vybrakovaných laboratórií?!

Čiže bez reforiem by sme sa podľa vás boli zaobišli?

Tým nechcem povedať, že naše školstvo nepotrebuje zmeny, ale uvážlivo. Nie za každú (pokračovanie rozhovoru na strane 10)

Rozhovor s osobnosťou

IVAN EDUARD HNÁT

V srdci Budapešti je škola, v ktorej sa učí, zhovára a spieva po slovensky

REVITALIZÁCIA SLOVENSKEHO ŠKOLSTVA V MAĎARSKU

Materská škola, všeobecná škola, gymnázium a žiacky domov s vyučovacím jazykom slovenským v Budapešti. Tak znie celý názov komplexného vzdelávacieho zariadenia, ktoré vzniklo už pred viac ako šiestimi desaťročiami (história školy sa píše od roku 1950) a pre slovenskú národnostnú menšinu má ohromný význam.

Nielen preto, že škola v príjemnom a vlúdnom tichom prostredí Ulice Lomb nepochybné pozitívne pôsobí na sebavedomie pedagógov i žiakov, keďže je situovaná v samom centre maďarskej metropoly, ale predovšetkým pre jej obsahový a významový dopad na upevňovanie národného povedomia najmladších generácií Slovákov. Škola totiž vždy bola, je a, veríme, aj nadlho ešte zostane zárukou, že ďalšie potomstvá budapeštianskych Slovákov budú slovenčinu používať a využívať ako živý jazyk, a nie iba ako pripomienku ich prastarými materami ručne vyšívajúcich sloganov na historických ozdobných kuchynských nástenných obrusoch.

Od časov lúteho nenávratna k povzbudeniu dneška

Nezostalo v krajine našich južných susedov veľa z toho, čím sa Slováci hrdili od prelomu 17. a 18. storočia, odkedy sa datuje sťahovanie Slovákov zo severných stolíc Uhorska na Dolnú zem. Ba ani z čias 19. storočia, keď už migrovali Slováci za prácou a obchodom do Budapešti, ktorá sa stala jedným z najvýznamnejších slovenských centier v Uhorsku. Obdobie slovenského rozkvetu na dnešnom území Maďarska (počty Slovákov dosahovali niekoľko stotisíc!) boli poznačené najmä v prvej polovici 20. storočia veľkým asimilačným tlakom, a keď odišlo v rokoch 1945 – 1947 v rámci výmeny obyvateľstva do Československa

okolo 70-tisíc Slovákov, ktorí sú v Maďarsku dnes vnímaní po sčítaní obyvateľstva roku 2011 čo do počtu – 35 208 „duší“ – už iba ako štvrtá národnostná menšina z trinástich, dnes viac ako inokedy namiesto nostalgického boľstíntva treba v Maďarsku, mináčovsky parafrázujúc, dúchať do slovenských pahrieb. V prvom rade politikou slovenskej vlády a jej permanentnej finančnej, materiálnej, ale i morálnej podpory, využívajúc pri tom relevantné bilaterálne dohody v oblasti vzdelávania slovenskej menšiny s vládou Maďarska, musíme ešte dôslednejšie pristúpiť k revitalizácii, ak už v niektorých oblastiach s početnou slovenskou menšinou nie resuscitácii slovenského školstva v Maďarsku. Našťastie sa už tak deje.

Prišlo viacero pozitívnych impulzov. Minister Dušan Čaplovič sa téme posilnenia slovenského školstva v Maďarsku venuje permanentne, niekoľkokrát sa počas tohto roku stretol so svojim maďarským rezortným kolegom Zoltánom Balogom. Naposledy začiatkom leta pri príležitosti Dňa Slovákov v Maďarsku, ktorý sa konal v mestečku Pálháza pri slovenských hrani-

Riaditeľka Slovenskej školy v Budapešti Júlia Szabóová Marloková v príhovore na Veľvyslanectve SR v Budapešti, vľavo Peter Weiss, veľvyslanec SR v Maďarsku.

ciach v oblasti Zemplína. Na rokovaní sa zhodli na ďalšej spolupráci v otázke národnostného školstva, ako aj v ďalších oblastiach. Podstatná z pohľadu našej reportáže je však skutočnosť, že sa dohodli na prechode Slovenskej školy v Budapešti do pôsobnosti a pod správu Celoštátnej slo-

venskej samosprávy v Maďarsku (CSSM), ktorá ako kľúčová organizácia združujúca Slovákov v Maďarsku je priamym partnerom ministerstiev či vrcholných štátnych inštitúcií Maďarska. Čo to v praxi znamená? Už roku 2014 prejde aj budapeštianska Slovenská škola pod CSSM, pričom s osobitným financovaním. Slováci si tak budú môcť takpovediac „sami financovať“ a ovplyvňovať chod svojej školy v Budapešti. CSSM už má pod správou štyri školy – v Sarvaši, Békešskej Čabe, Novom Meste pod Šiatrom a od septembra tohto roku aj v Slovenskom Komlóši.

Základňa slovenskej intelektuálnej elity v Maďarsku

Po dobrej novine, ktorá už v čase školských prázdnin zapôsobila akiste pozitívne aj do ticha preskleného školského foyeru na Ulici Lomb, nazrime do školy. Vyšli z nej, súc vtedy ako maturanti, neskôr však ako mnohí v Maďarsku pôsobiaci sloven-

skí intelektuáli – vedci, výskumníci, pedagógovia, publicisti či spisovatelia.

Práve jeden z nich, Ján Fuzík, predseda Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku, v čase našej návštevy uprostred júna, keď pedagógovia a žiaci dávali bodku za školským rokom pôsobivým kultúrnym galaprogramom, si v kontexte doterajšej, už čosi vyše 62-ročnej histórie Slovenskej školy v Budapešti takpovediac pod „svojím“ maturitným tablom zaspomínal: „Túto školu som navštevoval od štvrtej triedy základnej školy. V tom čase bola v kruhu Slovákov žijúcich v okolí Budapešti naozaj pojmom. Hlásilo sa sem mnoho detí, veď tu aj boli podmienky, celkom prirodzene, neporovnateľne lepšie, ako sme mali doma, nevraviac o možnostiach kultúrneho uplatnenia sa,“ povedal vyštudovaný novinár, ktorý, podobne ako viacerí ďalší budapeštianski maturanti, využil možnosti vysokoškolského štúdia v Bratislave. Isto stojí za zmienku, že v Slovenskej škole v Budapešti maturovali aj štyri Fuzikove sestry. Akoby rodinná tradícia. A čo sa Jánovi Fuzikovi vybaví, keď sa ocitá v ovzduší školy, ktorá píše svoj zaujímavý príbeh ako pevná súčasť slovenského života v metropole Maďarska? „Mám na ňu iba tie najkrajšie spomienky. Bolo nás síce len desať maturantov, ale ošmi sme získali vysokoškolský diplom,“ podčiarkol. „Táto inštitúcia už šesť desaťročí vychováva našu inteligenciu v Maďarsku, zaujíma v tom popredné miesto spolu s čabianskym slovenským gymnáziom. A to je pre všetkých Slovákov v Maďarsku veľká a dôležitá devíza.“

Slovenčina motivuje k štúdiu na vysokej škole na Slovensku

Iste, desať maturantov nie je veľa. Ale veď aj tento rok sa lúčili po úspešnom zvládnutí maturitných skúšok deväť absolventi. Ako sa dozvedám od pedagógov, ale aj z ich výpovedí v školskom časopise Študentské pero, ktoré, mimochodom, získalo ako školský časopis aj medzinárodné uznanie, niektorí z nich tu prežili už svoje rané detské rôčky v materskej škole. Od roku 1993 je práve slovenská škôlka prirodzeným a aj veľmi dôležitým východiskovým faktorom i motiváciou tak pre rodičov, ako aj budúcich žiakov školy, aby získavali rečový obratnosť a návyky v slovenčine. Prírodzene, najmä pre budúcich žiakov v Budapešti je prítomnosť slovenskej materskej školy veľkou výhodou.

Maturantka Dominika Szabodová nedá na atmosféru školy dopustiť: „V ôsmom ročníku, keď som sa rozhodovala, kam ídeme, dlho som nerozmysľala. Výborní učitelia, milí ľudia, spolužiaci, s ktorými nás okrem kamarátstiev spája aj slovenčina.“ Možno aj to bol dôvod, prečo si okrem prihlášok na maďarské univerzity podala dve aj na univerzity na Slovensku – do Bratislavy a Nitry, obe na pedagogické fakulty, odbor učiteľstvo 1. – 4. Veríme, že jej to vyšlo, veď po potenciálnom štúdiu na Slovensku sa má kam vrátiť. Aj budapeštianska Slovenská škola potrebuje odborné zdatných a vyštudovaných slovenčinárov ako soľ!

Podobný záujem o slovenčinu prejavila aj Judit Bemessová. Švárna dievčina je z Mlynkov: „Doma som ukončila základnú školu, takže do Budapešti som prišla do 9. ročníka. Slovenčinu som veľmi neovládala, v Mlynkoch na základnej škole som sa ju učila ako cudzí jazyk. Odkedy som však prišla do školy v Budapešti, veľmi som pokročila, začala som recitovať, tvoriť, veľmi si vážim najmä osobitnú cenu, ktorú som získala v súťaži, ktorú vyhlásil Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku.“ Vari aj tieto a podobné impulzy, rovnako ako slovenská atmosféra v rodných Mlynkoch, ju motivovali k tomu, aby sa aj ďalej zavdala čaru slovenčiny. Šancu rozvíjať ju vo vysokoškolskom prostredí má totiž aj na skok od Mlynkov – na Katolíckej univerzite Petra Pázmaňa v Pilišskej Čabe, kde by rada vyštudovala pedagogiku pre materské školy v slovenskom jazyku.

A aby sme mali aspoň z tretiny dotvorený obraz o ambíciách deviatich tohtoroč-

Igor Furdík, Dagmar Hupková a Gabriel Hushegyi počas galaprogramu žiakov.

Spontánna radosť pri spoločnom tanci detí s Detským folklórnym súborom Čakanka.

Spoločné projekty zblížujú aj deti s mentálnym postihnutím

PARTNERSTVO SLOVENSKO – NEMECKO

Špeciálna základná škola v Novom Meste nad Váhom privítala hostí z nemeckého Johanngeorgenstadtu. V rámci spoločného projektu prišlo na návštevu 12 žiakov (detí s mentálnym postihnutím) a 3 učiteľky-špeciálne pedagogičky partnerskej školy. Celý júnový týždeň sa niesol v znamení spoznávania Slovenska, našej kultúry a tradícií. Nechýbala však ani dobrá nálada, radosť, smiech a krásne zážitky.

Prospešné partnerstvo škôl

Partnerstvo medzi Špeciálnou základnou školou (ŠZŠ) v Novom Meste nad Váhom a Kurfürst-Johann-Georg-Schule v Johanngeorgenstadte trvá už od roku 2011. Cieľom partnerstva a celého projektu je spoznávanie partnerskej krajiny (histórie, kultúry, geografie, súčasnosti), zlepšenie sociálnych kompetencií v spoločenskom kontakte, zažitie a rozvíjanie tolerancie, internacionálnych vzťahov, integrácia detí s postihnutím do spoločnosti. Deti zo ŠZŠ v Novom Meste nad Váhom spolu s riaditeľkou školy Mgr. Zuzanou Baierovou a projektovou vedúcou Mgr. Evou Révayovou mali možnosť krajinu partnerskej školy navštíviť a spoznávať uplynulý školský rok v mesiaci júni.

Spoločne na Gazdovskom dvore v Turej Lúke.

Paralympiáda ako súčasť poznávania

My sme časť Európy – v takto nazvanom projekte sa žiaci oboch škôl zaoberali témou *Krajina a ľudia*. Na samom začiatku obsahovo pútavých dní deti spoznávali Slovensko prostredníctvom športu. Spoločne sa zúčastnili VI. ročníka školskej paralympiády v rámci Olympijských festivalov detí a mládeže Slovenska. Najskôr sa prostredníctvom počítačovej prezentácie dozvedeli niečo o športe a úspešných slovenských športovcoch. Vzápätí sa všetci prakticky vrhli do jednotlivých športových disciplín a súťaží. Súťažili v duchu hesla Olympijských festivalov detí a mládeže Slovenska a zároveň i našej paralympiády: „Rýchlejšie, vyššie, silnejšie, čestne a v priateľstve.“ Nuž a na záver paralympiády boli najlepší športovci odmenení medailami, diplomami i vecnými cenami.

Slovenské tradície na Gazdovskom dvore

Šťastie detí z ich športových úspechov vystriedala zvedavosť pri spoznávaní sloven-

Vystúpenie Petra Hlbockého so synom Martinom: Ja som dobrý remeselník.

ských tradícií. A tak sa všetci vybrali do Gazdovského dvora v Turej Lúke. Tu sa deti oboznámili s tradičným spôsobom života v minulosti na kopaniciach v myjavskom regióne. Prezreli si stálu expozíciu myjavských krojov, remeselné nástroje, dobové zariadenie domu a chov hospodárskych zvierat. Aspoň na chvíľu sa všetci stali účastníkmi bežného života tejto poľnohospodárskej usadlosti, dokonca sa naučili pripravovať lekvárové perky s makom a tvarohom. Nemeckí kamaráti tak mohli ochutnať i jedno z typických regionálnych jedál.

Slovenské tradície prišiel na Gazdovský dvor deťom priblížiť i Peter Hlbocký, dlhoročný člen Slovenského ľudového umeleckého kolektívu, so synom Martinom. Prostredníctvom vystúpenia *Ja som dobrý*

remeselník ukázali bohatú mozaiku slovenského hudobného folklóru, predstavili typické slovenské ľudové hudobné nástroje (harmoniku, heligónku, píšťalku, fujaru, ozembuch, gajdy, nineru, drumbľu, mrm-lák). Prítomnosť otca a syna deti opäť potešila, veď všetci sa stali aspoň na pár desiatok minút súčasťou „remeselníckeho jarmoku“ a spoznali typické slovenské remeslá.

To, že ľudová hudba a folklór majú v slovenskej kultúre dlhú tradíciu a hudba je po stáročia neodmysliteľnou súčasťou života slovenského národa, sa nemeckí kamaráti presvedčili i počas vystúpenia detského folklórneho súboru Čakanka z Nového Mesta nad Váhom.

Za kultúrou i históriou s nadšením i so zvedavosťou

Slovenskú kultúru i históriu hostia z partnerskej školy spolu s domácimi deťmi spoznávali i prostredníctvom návštevy Pamätnej izby Ľudmily Podjavorinskej (známej spisovateľky kníh pre deti, ktorej diela sú preložené i do nemeckého jazyka) v Bzinciach pod Javorinou. V piešťanskom Balneologickom múzeu si spoločne prezreli expozíciu balneológie a histórie slovenských kúpeľov, minerálnych vôd Slovenska, národopisu a archeológie. V hlavnom meste Slovenska zas počas jazdy vláčikom „Prešporáčikom“ sa všetci na chvíľu preniesli do histórie a dôb Márie Terézie. Previezli sa krásnymi malebnými uličkami a zákutiami starej Bratislavy a kochali sa výhľadmi na Starú radnicu, Rolandovu fontánu, Kostol sv. Martina, Michalskú bránu, množstvo palácov a iných historických pozoruhodností.

Súčasnú Slovensko od Váhu po Dunaj

Geografiu a súčasnosť krajiny všetky deti spoznávali a pozorovali prostredníctvom vyhládokovej plavby po rieke Váhu a jazere Sĺňave. Vláčikom „Piešťanským expresom“ zas brádzili ulice Piešťan a Kúpeľným ostrovom. Súčasný život v meste mohli pozorovať počas prechádzky centrom Nového Mesta nad Váhom, ale i Bratislavou. V Bratislave navštívili i ZOO, kde na všetky deti čakal pohľad do tajov prírody, zvieracej ríše a Dinopark s unikátnou výpravou do starohôr za množstvom dinosaurů.

Mgr. Monika ŠUPATÍKOVÁ, foto autorka

„Zlatí“ paralympionici na besede so žiakmi v Klenovej

CHVÁLA PROJEKTU NA KOLESÁCH

Slovenský paralympijský výbor (SPV) už od roku 2003 organizuje športovo-kultúrno-vzdelávaciu kampaň s názvom *Na kolesách*. Otcom projektu je bývalý paralympionik, víťaz Letných paralympijských hier v Sydney 2000 v dráhovej cyklistike Radovan Kaufman, ktorý roku 2003 pri zrode kampane intenzívne pomáhal, avšak počas toho prehrával svoj boj s rakovinou a vo veku 25 rokov zomrel. Kampaň sa stala významným projektom SPV, ktorý ako hlavný organizátor prijal myšlienku zbierky finančných darov na prístroje v boji proti rakovine.

Okrem zbierky finančných prostriedkov je cieľom kampane osveta a akcent na športovú stránku projektu. Jej podstatou je prejsť stanovenú symbolickú trasu na nemotorovom kolieskovom prostriedku alebo zapojiť sa do pohybových aktivít, čím účastníci aktívnou formou prispievajú k boju proti rakovine. Osveta formou besedy v školách pod názvom *Odkaz Radovana Kaufmana* za účasti paralympijských športovcov má informovať o prevencii nádorových ochorení a pokračovať v myšlienke Radovana Kaufmana – aktívne a s odhodlaním vytrvalo bojovať proti tejto zákernej civilizačnej chorobe.

Šťastlivci si „zapinkali“ so šampiónmi

ZŠ s MŠ Klenová v okrese Snina sa do projektu zapojila už po druhýkrát. V júni v rámci celodenných aktivít bol pre žiakov prípravný program zameraný na športové aktivity. Už predpoludním sa nielen žiaci, ale aj pedagogickí a nepedagogickí zamestnanci školy, deti materskej školy i žiaci ZŠ s MŠ Kalná Roztoka zapojili do jazdy na bicykli či kolieskových korčuľoch a prešli takmer 2 km dlhú symbolickú trasu v obci. Za dobrovoľný finančný príspevok do zbierky žiaci získali zaujímavú hračku jojo s logom SPV a následne už zvedavo počúvali životné

príbehy našich „zlatých“ paralympijských športovcov Rasfa Revúckeho a Martina Ludrovského, ktorí v družstve spolu s Jánom Riapošom získali na paralympiáde v Londýne 2012 zlatú medailu v stolnom tenise. Ich rozprávanie formou prezentácií dopĺňala manažérka SPV Katarína Kleinová. A keďže žiaci školy pod vedením Mgr. Martina Štofika sa stolnému tenisu intenzívne venujú a reprezentujú školu v krajskej lige, o otázky nebola núdza. Po skončení besedy, autogramiáde a fotografii na pamiatku

mali vybraní žiaci česť zahrať si so skutočnými slovenskými medailistami.

Projekt *Na kolesách* pokračoval v Klenovej koncom júna športovým predpoludním, počas ktorého mali žiaci možnosť získať medailu za absolvovanie jazdy zručnosti na bicykli. Veríme, že aj finančná čiastka vyzbieraná v našej škole prispieje k zakúpeniu prístroja slúžiaceho na výskum rakoviny.

Mgr. Jaroslava ŠAFFOVÁ
Foto autorka

Letná environmentálna škola v Senci zaujala

UŽITOČNE OBKLOPENÍ PRÍRODOU

V závere predchádzajúceho školského roka sme v ZŠ J. G. Tajovského v Senci už po druhýkrát pripravili pre žiakov se-neckých škôl Letnú environmentálnu školu. Naším hlavným cieľom bolo ponúknuť žiakom možnosť navštíviť zaujímavé miesta a vzdelávať sa pod vedením odborníkov.

Prvý výjazd smeroval do neďalekého rákúskeho Marcheggu, kde sme pod vedením Mgr. A. Popoviča navštívili najväčšiu kolóniu bocianov v strednej Európe hniezdiacu na stromoch. Ani doteravé komáre nás neodradili od úžasného predstavenia bocianov krímiacich svoje mláďatá. Nasledovala návšteva zámku Orth a príľahlého Zámckého ostrova, kde sme zážitkovou formou spoznávali tajomstvá lužného lesa Národného parku Donau-Auen. V lužnom divadle sme sa sami stali spoluvytvorcami dunajských luhov.

Ďalšia časť projektu nás zaviedla na Včelársku paseku do Kráľovej pri Senci. Spreádzal nás pán R. Moravčík, ktorý okrem pútavého rozprávania predviedol žiakom ukážky chovu včiel v minulosti

a dnes. Žiaci pochopili význam včiel nielen z hľadiska úžitku pre človeka, ale aj ich nezastupiteľnosti v prírode.

Posledný deň nášho programu bol venovaný životnému prostrediu Senca a jeho okolia. Naším hosťom bola Ing. V. Kolozsváriová z oddelenia verejnej zelene, údržby a čistenia mesta Mestského úradu v Senci. Jej prednáška priblížila žiakom zeleň v Senci a jeho okolí. Dozvedeli sme sa veľa informácií o možnostiach likvidácie odpadu v našom meste a o jeho separácii. Na záver dostali žiaci priestor na vypracovanie návrhov na letnú výsadbu zelene v meste.

Mgr. Ľubica BLAHOVÁ

Foto archív školy

Prestíž školy sa meria úspechmi jej žiakov v súperení s rovesníkmi

ZŠ PUGAČEVOVA V HUMENNOM

Základná škola Pugačeva v Humennom ocenila na konci školského roka 2012/2013 úspechy svojich žiakov, ktoré dosiahli v celoslovenských, krajských, regionálnych, okresných či školských súťažiach. Dosiahli ich vďaka vlastnému úsiliu, zodpovednosti a plneniu si svojich povinností. Nesmieme však zabudnúť ani na výdatnú pomoc a podporu pedagogických pracovníkov, ktorí im ju v rámci prípravy na jednotlivé súťaže poskytli.

Uplnulý školský rok bol bohatý na jazykové, prírodovedné, spoločenskovedné a športové súťaže, do ktorých sa zapojili desiatky žiakov našej školy. Úspechy sme žali takmer vo všetkých súťažiach, organizovaných či už na úrovni okresu, kraja, alebo v rámci celého Slovenska.

Nedá mi nespomenúť prvé miesta v obvodných kolách Olympiády v anglickom jazyku (Monika Ivančáková), v Biologickej olympiáde (Jana Vajsová), v recitačnej súťaži Šaliensky Maľko (Mária Havrišková) či rovnaké triumfy v atletike, vo florbale, v bedmintonu a mnohé ďalšie. Viaceré ceny, respektíve čestné uznania získali naši žiaci aj v súťažiach Gorazdovo výtvarné Námestovo, Európa v škole či Literárne talenty.

V súťažiach na krajskej úrovni si najúspešnejšie počínali atléti, ktorí si vybojovali 3. miesto, čím nadviazali na minuloročné úspechy našich žiakov. Základná škola

na Pugačevovej ulici zaznamenala veľký úspech aj v rámci Slovenskej republiky vo viacboji všestrannosti, zaslúžil sa oň

žiak Patrik Megela. Pre našu školu získal druhé miesto a hrdí sa titulom vicemajstra Slovenska. V prostredí našej školy vyrastal aj ďalší športový talent – Július Firkaľ, ktorý v drese VK Chemes Humenné v kategórii žiakov a kadetov získal titul vicemajstra Slovenska vo volejbale. Úspešnou reprezentáciou i v ďalších športoch výrazne prispel k dobrému menu školy. Ocenení boli aj žiaci, ktorí si vynikajúco počínali v školských súťažiach – Pugačevský klokan, Veľká Morava, Štúrovci, Hľadá sa líder z anglického a nemeckého jazyka, Čitateľská superstar7, Súťaž o najlepšieho recitátora detskej básničky, O najkrajšiu báseň o separovaní odpadu a pod. Veríme, že aspoň takéto úspechy, keď nie ešte väčšie, budeme zať aj budúci školský rok.

Mgr. Silvia BRZYCHCYOVÁ
Foto Peter POLANSKÝ

Divadelné príbehy silnejšie ako strohý dejepis

DEVÄŤ STOROČÍ HLOHOVCA

Hlohovec – Frašták – Galgóc. Je jedno, ktorý z variantov si na pomenovanie mesta na Považí zvolíte. Nemôžete sa pomýliť: ide o to isté mesto, ktoré v historickom horizonte niekoľkokrát zmenilo svoje meno. Má na to viac ako právo, veď počas rokov 1113 – 2013 prešlo mnohými zmenami: padalo, vstávalo, bojovalo, trpelo, víťazilo, a zakaždým nieslo v historickom batôžku osudy veľkých rodov i obyčajných ľudí. Deväťsto rokov existencie mesta oslavujú Hlohovčania mnohými sprievodnými akciami. Základná škola na Podzámsej ulici (6. ZŠ) v Hlohovci toto výročie pochopila ako výzvu na oživenie regionálnej histórie, a to svojším spôsobom.

Do projektu *Deväť storočí nášho mesta* zapojila spomínaná škola nielen svojich žiakov, ale i iné kultúrne a mestské organizácie. Išlo o projekt netradičného divadelného predstavenia, ktoré bolo doplnené premietaním historických dokumentov aj slovným výkladom riaditeľa hlohovského Vlastivedného múzea Mgr. Jozefa Urminského. Na scéne oživali v chronologickom poradí príbehy a životné osudy rodov a majiteľov Hlohovského zámku, v novo-

dobom slede ich vystriedal príbeh martyrov Šuleka a Holubyho, ale aj tanečno-pohybové kreácie v spartakiádnom duchu či v duchu pionierskych pochodov druhej polovice 20. storočia.

Úsilie pedagógov s nádherným efektom

Scenár predstavenia naštartoval „časostroj“; ten skomplikoval situáciu skupinke detí,

ktoré sa prepadli do histórie. Za okrúhlym stolom s dvanástimi sviečkami oživali postupne veľkani našej regionálnej histórie a „stoličky“ sa zaplňali príbehmi, ktoré boli silnejšie ako strohé dejepisné učivo. Do projektu boli vťahnutí aj dospelí amatérski herci z Hlohovca, niektorí z nich dokonca v dvojrole speváka i herca. Novodobú históriu vkusne ilustrovalo vystúpenie členov Folklorného súboru Šulekovčan, ale aj spevácko-gitarové sólo speváka mladšej generácie, ktorý v závere rozospieval starých i mladých. „Znovuoživené“ historické postavy v závere sformulovali budúcim generáciám svoj odkaz. Ten napokon zhrnula riaditeľka školy Mgr. Eva Dudonová takto: „Ak sa nám podarí priblížiť deťom históriu ich rodiska, vštepiť im vznešené ciele, odkaz ich predkov, našli sme dobrú cestu, po ktorej môžu kráčať.“

Divadelné predstavenie bolo jedinečné nielen preto, že dalo šancu stretnúť sa v hereckej akcii deťom i dospelým, ale i mnohými inými zvláštnosťami: združilo viac ako 80 účinkujúcich vo veku od 6

do 80 rokov; skĺbilo prácu historikov-profesionálov s prácou učiteľov a dobrovoľných organizácií pôsobiacich v regióne. No a v neposlednom rade v takmer dvojhodinovom programe previedlo Hlohovčanov deviatimi storočiami histórie

mesta v pútavom slede udalostí, ktoré do dnešného dňa istým spôsobom zasahujú aj do ich súčasných životov.

Ako zdôraznila Mgr. Eva Dudonová, vymenúvanie ľudí, ktorí sa spolupodieľali na výslednom efekte projektu, by bolo veľmi dlhé. Nemožno však obísť vklad hlavnej koordinátorky – učiteľky PhDr. Heleny Kolníkovej, ktorá sa na megaprojekte podieľala ako scenáristka, organizátorka, režisérka a pod. Vedela zmobilizovať masu dobrovoľníkov, ktoré boli ochotné šíť dobové kostýmy, nacvičovať hudobno-pohybovú choreografiu, skúšať texty, spracovávať dobový materiál, postarať sa o scénu či ozvučenie... Výsledný efekt sa nedostavil bez práce ani bez nadštandardného úsilia, ktoré vo veľkej miere prekračuje rámec povinnosti pedagógov.

Väčšina učiteľov spomínanej školy v Hlohovci sa však zhoduje v jednom: Ak neukážeme deťom chuť pracovať, tvoriť, aktívne živiť svoj vzťah k histórii, nemôžeme od nich žiadať, že budú automaticky milovať svoj kraj. Rodné mesto – to nie sú len dáta, čísla, budovy a ulice. Sú to v prvom rade ľudia a ich vzťahy, priestor, kde sa buduje nielen ich prítomnosť, ale aj budúcnosť.

PhDr. Gabriela MAGALOVÁ, PhD.

Skúsme učiť tento rok „iba“ o vode!

Počas horúcich letných týždňov sme vodu vnímali predovšetkým ako zdroj prepotrebného osvieženia.

Práve v najpálivejších dňoch som si sadal k počítaču, aby som „v predstihu“ napísal príhovor, ktorý budete čítať už na začiatku nového školského roka. Nežiada sa mi slávnostných slov ani nadšeného očakávania. Dobrí učitelia sami najlepšie vedia, čo ich čaká a čo by chceli robiť lepšie ako v predchádzajúcom období. Ja môžem iba načrtnúť, čím by som začal, keby som dostal od riaditeľa školy dôveru a celý rok by som mohol učiť povedzme o vode. Viem, že by som tým mal privilégium, aké sa riadnym zamestnancom nedostáva, pretože sú viazaní vopred stanoveným štátnym a školským vzdelávacím programom. Navyše by som nemusel dodržiavať stanovenú dĺžku vyučovacej hodiny a o vode by som sa mohol so žiakmi rozprávať na každom predmete, ktorý by som si vybral. Viem, že takúto voľnosť by mi nijaký riaditeľ nedal, a ak by ma chcel v škole udržať bárs po kamarátskej línii, odháňal by ma od seba učiteľský zbor. Zaberá by som miesto mladému kvalifikovanému učiteľovi alebo by som dráždil skúseného, ktorý presne vie, čo a ako má žiakov učiť.

Vrátim sa preto radšej ešte počas prázdnin k svojej profesii. Nevzdám sa však myšlienky, že by sa tento školský rok mohol nazývať Rokom vody. Nemusela by ho predchádzať mediálna kampaň, nežiadalo by si to náklady navyše schváleného rozpočtu ani mimoriadne organizačné opatrenia. Stačilo by, podľa môjho názoru, keby si každý, kto plní zodpovednú učiteľskú misiu, povedal: hoci sa radi rozvážame v dopravných prostriedkoch kýmami z roby, voda nám bola toto leto taká vzácna, že si vskutku zaslúži našu neodkladnú pozornosť. A nie celoročnú, ale doslova celoživotnú.

Neočakávajte odo mňa metodické pokyny, nechcem strátiť nijakými organizačnými opatreniami. Dosť z tohto a podobného od vás žiadajú nadriadení. Nikto z nich vás však nemôže prinútiť, aby ste si nevzali vodu za svoju celkom osobnú tému. Nemusíte ju uvádzať medzi výchovnými ani vzdelávacími cieľmi. Stačí, keď si – povedzme podobne ako ja – napíšete na kúsok papiera, do ktorých predmetov by ste mohli vodu „preparať“ tak nenápadne, že kým to nadriadení zbadajú, už máte na svoju stranu naklonených svojich žiakov. Dobré vieme, že to nie je zanedbateľná skupina, o svojej nesmiernej dôležitosti vás usvedčujú opakované a tak vytrvalo, že na ich stranu sa jednoznačne prikláňajú aj ich nie vždy a vo všetkom všímaví rodičia. Ale aby som sa nekútil iba na vode, vyslovujem vám občiansku dôveru, že hlboký zmysel obsahu výučby vy sami nachádzate v ďalších základných, trvalých a ničím „módnym“ nahraditeľných hodnotách. Máte preto morálne aj profesionálne právo svoje najväčšie presvedčenie uplatňovať predovšetkým tam a vtedy, keď vaše kolegyne, kolegovia strácajú trpezlivosť a niektorí dokonca zmysel svojej práce.

Dušan MIKOLAJ

V tomto čísle začíname uverejňovať seriál Keď remeslo malo zlaté dno. Na podporu propagácie sčasti zabudnutých či ešte živo aktuálnych remesiel Ústredie ľudovej umeleckej výroby organizuje v Bratislave každoročne na konci prázdnin Dni majstrov. Foto Tomáš MIKOLAJ

Keď remeslo malo zlaté dno

Remeslá a cechy predstavujú dnes takmer zabudnutý svet. Vytrácajú sa nielen ako reálie s konkrétnym obsahom, ale aj zo živej reči. Kde-tu občas zarezonujú vo frazeologizmoch, čiže ustálených slovných spojeniach, ako napríklad „remeslo má zlaté dno“, „urobiť riadny cech“, „šuster, drž sa kopyta“, „vykľulo sa šidlo z vreca“, „ševcové deti chodia bosé“ alebo „učeň – mučeň“. Okolnosti vzniku či významy týchto frazeologizmov sú však známe zväčša už len staršej generácii.

A iba málokto dnes pozná presný či pôvodný význam slov cajch, cajgár, valchár, cvok, dratva a šidlo, herberg, majsterštuk či remek, modrý pondelok, viecha. Mnohé z nich by sme nenašli ani v pravopisných príručkách alebo slovníkoch. Pritom pred sotva sto rokmi patrili do bežnej slovnice zásoby našich predkov. A dnes azda už len generácia päťdesiatnikov a od nich starších pamätá na kedysi obľúbenú detskú hru, ktorá sa začínala slovami: „My sme dvaja

remeselníci, prichádzame z dalekej krajiny, naše remeslo sa začína písmenom...“. Viaceré remeslá majú pradávny pôvod. Veď už na úsvite dejín sa človek potreboval stravovať, obliekať, kdesi bývať či kultivovať svoje okolie. Tieto potreby stáli pri vzniku prvých remesiel, akými boli mäsiarstvo, pekárstvo, hrnčiarstvo, kožušníctvo, krajčírstvo, obuvníctvo, kováčstvo či tesárstvo. Napriek značným časovým i teritoriálnym posunom možno konštatovať, že skutočný rozvoj remesiel v Európe nastal až v stredoveku, a to v mestskom prostredí. Remeselníci v uhorských stredovekých mestách, a teda aj na Slovensku, patrili zväčša medzi stredné vrstvy obyvateľstva. Len zriedkavo boli početnejšie zastúpení v radoch patricijov, čiže najbohatších mešťanov, no nepatrili ani medzi chudobnú mestskú vrstvu. Typický stredoveký remeselnícky majster vlastnil stredný alebo menší dom, remeselnícku dielňu s príslušnými nástrojmi pre seba a svojich zamest-

nancov, ktorí spolu s ním pracovali. Často však vlastnil aj väčší či menší kúsok poľa, záhrady alebo vinohradu.

Podobne ako v západnej Európe, aj v našich mestách sa už v stredoveku vytvorili a všeobecne rozšírili tri stupne v rámci remeselníckeho stavu, a to učni, tovariši a majstri. Koncom stredoveku začali vznikáť záujmové združenia remeselníckych majstrov – cechy. Remeselníci a cechy, ktoré boli oficiálne rozpustené zákonom roku 1872, po niekoľko storočí významne dotvárali kolorit našich miest. Bez nich by ktoréhoľvek mesto či mestečko bolo len pustými kulisami. V budúcich pokračovaniach na stránkach Učiteľských novín priblížime čitateľom život remeselníkov a jednotlivé remeslá a cechy v časoch, keď sa vpravelo, že remeslo má zlaté dno. Už v nasledujúcom to bude mieškarstvo, po ňom príde na rad medovníkarstvo.

Doc. PhDr. Vladimír SEGEŠ, PhD.

Ponuky pre pedagogických zamestnancov

Písať na tému profesie sa vyslovene žiada na konci posledných prázdnin absolventov vysokých škôl, keď mnohým sa končia študentské časy a spoločnosť od nich očakáva, že jej začnú vracovať to, čo investovala do ich odbornej prípravy. Pre tých, ktorí nemajú záujem odísť pracovať do zahraničia a seriózne si hľadajú prácu doma, to znamená súbežne sledovať pracovné ponuky s dlhodobější perspektívou, objektívne finančné ohodnotenie počiatočných výkonov absolventov škôl, spoločenský a praktický význam práce skúsených a osvedčených zamestnancov.

Nie je to jednoduché, mladí ľudia sa zo školského a z rodinného prostredia začínajú rozhladať po „svete práce“ a na jeho „trhu“ sa ich súkromný život začína stretávať so spoločenskou realitou. Niektorí majú šťastie, že vláda alebo Európska komisia vyčlení štartovaciu finančnú sumu ako podnet pre zamestnávateľov na vytvo-

renie ďalších pracovných miest práve pre čerstvých absolventov škôl. Sú to zvyčajne krátkodobé opatrenia, a už neraz nemali trvalejší efekt, preto aktívnejší hľadajú čo najviac informácií o tom, kde by sa chceli – a mohli – zamestnať.

Ako je to v oblasti školstva? Informujú o tom správcovia portálu Profesia.sk, ktorí uvádzajú, že patrí medzi 15 najnavštevovanejších webov na Slovensku a od 1. júna začali s iniciatívou nazvanou EduJobs.sk: „Spustením nového portálu sa snažíme sprostredkovať školám najkvalitnejších uchádzačov. Jednoducho, rýchlo a prehľadne. Chceme, aby sa k pracovným ponukám v školstve dostal čo najväčší počet uchádzačov, ktorí chcú pracovať ako učitelia alebo nepedagogickí pracovníci.“ Ponuky pre školy a zriaďovateľov na ňom zverejňujú bezplatne, a ako dodávajú, prostredníctvom neho sa uchádzači majú možnosť dostať k informáciám o pracovných ponukách priamo.

Materské, základné a stredné školy majú zákonnú povinnosť zverejňovať všetky voľné pracovné miesta, rovnako tak ostatní zamestnávateľia v štátnej správe, čo pre správcov portálu zaručuje plnohodnotnosť obsahu.

V čase prípravy tohto materiálu na webovej stránke EduJobs bolo zverejnených takmer 160 ponúk, publikovalo ich 121 škôl. Rozdelené sú podľa jednotlivých krajov a v rámci nich podľa okresov, pedagogickej pozície, predmetov. Z prieskumov spoločnosti Profesia vyplýva, že aj napriek nízkym mzdám v školstve by absolventi pedagogiky chceli pracovať ako učitelia. Povolanie učiteľa je na tretej priečke záujmu medzi absolventmi pedagogických fákult. Okrem pedagogických pozícií sú na webe aj ponuky vhodné pre odborných a nepedagogických zamestnancov škôl a školských zariadení.

Dušan MIKOLAJ

Vivat, talianska gastronómia

Strana 18

Veda v akcii

Strana 19

Žiaci vytvárajú dobré predpoklady na financovanie

Hovoríme s Ing. Ľubomírom Tóthom, riaditeľom SOŠ vo Vranove nad Topľou.

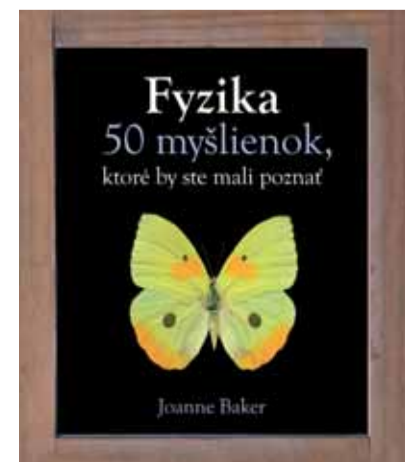
Strany 20 a 21

Centrum vzdelávania a prípravy a jeho perspektíva

Strany 22 a 23

Zákonitosti pohybu, kvantové záhady

Strana 24

Stretnutie Priateľov Zeme

SOŠE POPRAD-MATEJOVCE

Posledné júňové dni školského roka 2012/2013 sa v Strednej odbornej škole (SOŠ) elektrotechnickej v Poprade-Matejovciach niesli v znamení tretieho projektového stretnutia programu Comenius pod názvom *Priatelia Zeme*. Zahraniční účastníci zo Španielska, z Nemecka a Poľska ich strávili pod Vysokými Tatrami, v lokalitách Spišskej Soboty, Matejovciach a Poprade, pozreli si Spišský hrad či Beliansku jaskyňu. Sprevádzajúci učitelia sa zastavili v historicky bohatom Kežmarku. Brány SOŠ elektrotechnickej v Matejovciach privítali hosť folklórnym spevom a tancom. Počas prehliadky školy nazreli do odborných učební teoretického vyučovania, zúčastnili sa vyučovacích hodín, kde sledovali metodiku práce našich učiteľov a vzájomnú interakciu medzi vyučujúcim a vyučovaným. Nakoniec si svoje poznatky o škole doplnili v školských dielnach, kde sa uskutočňuje odborný výcvik. Najviac ich zaujali pneumatické systémy, CNC stroje a špeciálne učebne.

Uvítanie zahraničných účastníkov v škole.

ho stretnutia: *Budúcnosť planéty a Vzťah mladých ľudí k životnému prostrediu*. Cez zaujímavý príbeh mladej dievčiny z Vancouveru poodhalili problémy našej planéty, devastačné tendencie ľudskej populácie a nedostatok ekologického cítenia. Prezentácia apelovala na mladú generáciu, pretože ona reprezentuje

budúcnosť ľudstva, ktoré prežije jedine vtedy, ak udrží podmienky nevyhnutné na fungovanie živých organizmov na našej „modrej“ planéte. Poľská skupina sa zamerala na regionálnu oblasť v okolí mesta Szamotul. Poukázali na prírodné a ekologické problémy vyplývajúce z neuváženej obchádzania

človeka s prírodnými zdrojmi, vyvolávajúceho prírodné katastrofy, ktoré fatálne poznačujú chod života spoločnosti. Slovinci sa azda najviac priblížili študentom a dobre pochopiteľným spôsobom reagovali na témy podujatia. Zvolili si formu prieskumu, keď 105 respondentom kládli otázky týkajúce sa ekologických problémov v piatich okruhoch: cestovanie, jedlo, oblečenie, voľný čas a šetrenie energií v domácnosti. Výsledky boli priam prekvapujúce v pozitívnom zmysle slova. Ukázalo sa napríklad, že recyklácia odpadových materiálov alebo šetrenie energetickými zdrojmi sú pre našu mládež dôverne známe témy.

Vďaka slovenskému projektovému tímu učiteľov a študentov na čele s Ing. Darinkou Vargovou a Mgr. Máriou Terrajovou, ktoré s veľkou láskou a starostlivosťou pripravili a zorganizovali tento projektový týždeň, možno konštatovať, že sa vydarilo na 100% a naplnilo očakávanie tak našich, ako aj zahraničných študentov a učiteľov. Nuž čo nakoniec dodať? Azda len posledné slová zahraničných hostí: „Zbohom, Slovensko, nádherná krajina plná hôr, zelene a historických zaujímavostí, krajina milých, úprimných a pohostinných ľudí, pekných dievčat a dobrého jedla, a dovidenia na budúci rok v Poľsku na už štvrtom stretnutí štyroch národov v rámci tohto výnimočného a nanajvýš prínosného projektu!“

PaedDr. Miroslava NESTOROVICHOVÁ

Prítomnosť je budúcnosťou planéty

Prvá prezentácia nemeckého tímu sa niesla v duchu hesiel tretieho projektov-

Veda v akcii

ZŠ, STANIČNÁ UL., KOŠICE

Keď v novembri 2012 Nadácia Volkswagen Slovakia vyhlásila grantový program Tajomstvá labáku, neváhali sme a zapojili sa. Prečo? Chceli sme spopularizovať vyučovanie prírodovedných predmetov s dôrazom na zážitkové a projektové vyučovanie.

Týždeň prednášok a pokusov

V rámci prvej aktivity – *Týždňa prírodovedných predmetov* – sa uskutočnili popularizačné prednášky z geografie pre žiakov ôsmeho ročníka na tému *Škandinávia, krajina Vikingov, Laponcov a trollov*. Prednášajúci Mgr. Marián Kulla, PhD., z Ústavu geografie Prírodovedeckej fakulty UPJŠ Košice prostredníctvom svojich osobných zážitkov predstavil žiakom najzaujímavejšie črty Škandinávie – krásy miestnej prírody (fjordy, tundru, polárny deň, cestu za polárny kruh...) i krásy vybraných miest (Oslo, Lillehammer, Helsinky...).

Fyzikálne a chemické skúmanie javov, ktoré pozorujeme každý deň, je pre nás objavovaním nových skutočností. Pozorovať plameň sviečky a odpovedať si

na zdanlivo jednoduché otázky bolo zaujímavé pre našich siedmakov. V rámci fyziky a chémie sa uskutočnili študentské hodiny na tému *Plameň sviečky*. Viete, čo tvorí plameň sviečky? Čo horí – knôt alebo vosk, či azda niečo iné? Akú teplotu má plameň sviečky? Je jeho teplota všade rovnaká? Sú všetky plamene, ktoré poznáme, rovnaké? Prečo nepoužívame na varenie doma plamene sviečky, ale zemného plynu? Na všetky otázky žiaci odpovedali vlastným výskumom. Použili počítačové laboratórium so senzormi na teplotu. Túto zaujímavú aktivitu pre našich žiakov pripravil a realizoval doc. RNDr. Marián Kireš, PhD., z Ústavu fyzikálnych vied Prírodovedeckej fakulty UPJŠ Košice.

V závere týždňa si žiaci 7. a 8. ročníka na vyučovacích hodinách fyziky a chémie pripravili jednoduché pokusy z bežného života, ktoré vysvetľovali svojim mladším spolužiakom formou „žiaci učia žiakov“. Žiaci I. stupňa mali tak možnosť vyskúšať si rôzne pokusy s vodou, so vzduchom a s chemikáliami. Už teraz sa tešia na tieto prírodovedné predmety na II. stupni. Cieľom bolo sprístupniť informácie a vedomosti z prírodovedných predmetov hravou formou.

Chemické pokusy pre žiakov nižších ročníkov školy.

Od výskumu k prezentácii výsledkov

V rámci druhej aktivity, nazvanej *Učme sa v prírode*, žiaci pozorovali a merali fyzikálne a chemické veličiny priamo v teréne. Zaujímavými a nevšednými boli exkurzie do Jasovskej jaskyne, na vodnú nádrž Starinu či výstup na Lomnický štít. Zamerali sa na pozorovanie a meranie iných javov, ako sme bežne zvyknúť, keď ideme navštíviť jaskyňu, vodnú nádrž či druhý najvyšší štít Vysokých Tatier. Zaujímalo ich, aký je atmosférický tlak pred jaskyňou a v nej, aká je teplota vzduchu na Lomnickom štíte a vo vnútri jaskyne. Zisťovali hlučnosť a svietivosť, robili rozbor vody z jaskyne, zo Skalnatého plesa či z vodnej nádrže. Merali pH a tvrdosť vody, meracími prístrojmi si overili, že v jaskyni je síce väčšia vlhkosť vzduchu ako vonku, ale je tam menší podiel kyslíka, podobne ako na Lomnickom štíte. Lokalizovali miesto, orientovali sa na mape. Počas exkurzie vytvorili fotoherbár rastlín z týchto oblastí. Pri meraniach a pozorovaniach žiaci využívali

meracie prístroje – GPS a buzoly, mapy, prenosné ekologické laboratórium, systém zberu dát LabQuest.

Čo sme zistili? Takto bola nazvaná tretia aktivita, v ktorej žiaci spracovávali všetky získané informácie. Vypracovali laboratorné práce, prezentácie, plagáty, pracovné listy, mapy, postery a získané výsledky porovnali s hodnotami uvedenými na internete a v iných médiách. Vyvrcholením projektu bola aktivita č. 4, nazvaná *Prezentujme sa – školská prírodovedecká konferencia*, kde žiaci prezentovali svoje výsledky všetkým žiakom školy a prizvaným rodičom. Plagáty a postery tvoria výzdobu interiéru školy a slúžia ako motivačné pre ostatných spolužiakov na štúdium prírodovedných predmetov. Tento projekt splnil hlavné ciele: hravou formou – pomocou pokusov z bežného života – priblížil a uľahčil žiakom našťudovanie základných poznatkov z chémie, fyziky, biológie a geografie.

Mgr. Kirešová, Mgr. Vysopalová, Mgr. Kullová, realizátorky projektu

TSK

Prvenstvo si opäť odniesol Rozhľad

Stalo sa už príjemnou tradíciou, že v závere školského roka sa vo Verejnej knižnici Michala Rešetku v Trenčíne stretávajú účastníci prehliadky a regionálnej súťaže o najlepší stredoškolský časopis v Trenčianskom samosprávnom kraji. Tohtoročné podujatie, organizované Krajským centrom voľného času v Trenčíne, sa uskutočnilo 20. júna.

Aj tenoraz porotcovia Vlasta Henčelová, hovorkyňa Trenčianskeho samosprávneho kraja (TSK), Ľuboslava Sedláková, predsedníčka regionálnej organizácie Slovenského syndikátu novinárov, a Michal Bujna, redaktor televízie Markíza, hodnotili inovatívny tvorivý prístup študentov pri tvorbe časopisov, ich štruktúru, pestrosť a príťažlivosť. Pri hodnotení týchto atribútov stanovili poradie víťazov spomedzi 16 účastníkov.

Prvé miesto obhájil časopis *Rozhľad*, vychádzajúci v Gymnázium v Považskej Bystrici, na druhom mieste skončil časopis *Celula* z autorskej dielne mladých zo Strednej zdravotníckej školy v Trenčíne a z tretieho miesta sa opäť tešili študenti Gymnázia J. Jesenského v Bánovciach nad Bebravou, ktorí pripravujú časopis *SOS*. Tri mimoriadne štvrté miesta za veľký krok vpred porota udelila časopisom *Veget* (Gymnázium Ľ. Štúra Trenčín), *Spektrum* (Stredná odborná škola Bánovce nad Bebravou) a *Teens* (Gymnázium Myjava).

Na záver nechýbala zaujímavá debata, rady členov poroty, ale najmä vzájomná konfrontácia práce a výmena skúseností nádejných novinárov. Tradične sa hovorilo o zázemí vzniku samotných časopisov. Jednotlivé časopisy sme sa snažili hodnotiť komplexne, do úvahy sme brali dobrú architektúru strán, obsah, ale aj formu, pretože to všetko súvisí s úrovňou novín a časopisu. Ako prvé upúta čitateľa gra-

fickej stvárnenie, preto sú mimoriadne dôležité grafické schopnosti jeho tvorcov. Niekde je to v rukách profesionálov, inde amatérov, čo už porota ťažko posúdi. Pod grafickým stvárnením sa, samozrejme, skrýva samotný obsah novín, a to je pri hodnotení to najpodstatnejšie. Prvoradá je sviežosť, súčasnosť, pestrosť, vyváženosť, talent autorov článkov i fotografií, tvorivý, inovatívny prístup k tvorbe, štruktúra novín, ich rubriky, titulky. Tieto atribúty sme brali do úvahy pri stanovení poradia a výbere konečných víťazov.

Vlasta HENČELOVÁ, hovorkyňa TSK

Bádateľská hodina na tému Plameň sviečky.

Žiaci vytvárajú dobré predpoklady na financovanie

ROZHOVOR

Od školského roka 2008/2009 sa datuje názov Stredná odborná škola na Ulici A. Dubčeka vo Vranove nad Topľou (SOŠ). Škola nadviazala na Strednú priemyselnú školu odevnú, ktorá bola založená roku 1992 a zameriavala sa na prípravu žiakov v odboroch modelárstvo a návrhárstvo odevov a odevný dizajn a od roku 2005 pôsobila spolu s vtedajším stredným odborným učilištom (SOU). Od roku 2003 je riaditeľom školy Ing. Ľubomír Tóth, ktorý sa rozpomenul na jej históriu a materiálo-technické zabezpečenie.

Stredná odborná škola vo Vranove nad Topľou vznikla 1. septembra 1979 na báze vtedajšieho SOU textilného a zabezpečovala prípravu kvalifikovaných krajčírka a pletiarok pre dynamicky sa rozvíjajúci závod Slovenka. Neskôr v ňom začali odbornú prípravu žiakov v odbore predavač pre potreby vtedajšieho podniku Zdroj a spotrebného družstva Jednota. Škola mala k dispozícii budovu na teoretické vyučovanie prenajatú od mesta a školské dielne v areáli závodu Slovenka. Dôležitým medzníkom vo vývoji školy bol rok 1991, keď získala právnu subjektivitu, mesto bezplatne previedlo do jej majetku budovu teoretického vyučovania a závod Slovenka vymenil svoj areál na Ulici Janka Kráľa v meste za školské dielne v závode. Roku 1992 sa nový zriaďovateľ rozhodol investovať do rozširovania školy a jej rekonštrukcie. Od tohto obdobia sa výučba v nej začala orientovať na odbory v oblasti služieb. Na vyučovanie odborného výcviku bola zriadená cukrárska výrobná, školská reštaurácia Marína a školská jedáleň. Školská predajňa textilu a odevov Tina ponúkala verejnosti odevné výrobky pochádzajúce z produktívnej činnosti žiakov. Prvá stavebná etapa školy bola zavŕšená výstavbou telocvične s posilňovňou, druhá súvisela s rekonštrukciou zariadení v areáli na Ulici Janka Kráľa a predznamenala dynamický rozvoj školy na prahu nového tisícročia. Nadstavbou na budove školskej jedálne vzniklo spoločenské zariadenie Oáza, ktoré slúži na usporadúvanie podujatí pre verejnosť. Ďalšou rekonštrukciou areálu sa získali priestory na kadernický salón a odbornú učebňu. V školskom roku 2000/2001 boli otvorené priestory odborných učební, fotografického a grafického laboratória a kozmetického salónu.

Ako vám pri prestavbe pomohli financie z podporných projektov?

Na 7. ročníku súťaže v príprave miešaných nápojov Cassovia Cup 2013, ktorý hostila Hotelová akadémia v Košiciach, sa zúčastnilo 23 dvojčlenných družstiev barmanov z celého Slovenska a jedno z Maďarska. Vranovskú SOŠ reprezentovala osvedčená dvojica Radka Jakubčinová a Táňa Maximovičová (prípravujú sa pod odborným vedením Mgr. Anety Leškovej). Táňa získala tretí najvyšší počet bodov.

Ing. Ľubomír Tóth, riaditeľ SOŠ vo Vranove nad Topľou.

Škola v spolupráci so zriaďovateľom – Prešovským samosprávnym krajom – a s jeho agentúrou regionálneho rozvoja vypracovala v školskom roku 2008/2009 úspešný projekt v rámci regionálneho operačného programu Infraštruktúra vzdelávania s názvom Modernizácia priestorov ZŠ. Vyko-

nali sme rozsiahle rekonštrukčné práce v spomínanom areáli na Ulici Janka Kráľa, do pracovných pedagógov a školských tried sme inštalovali internetové siete, novými informačnými technológiami a zariadeniami sme vybavili učebne na odbor propagačná grafika aj učebne praktického vyučovania na odbory kaderník, kuchár a kozmetik. V ostatných troch rokoch sme boli úspešní v grantoch, ktorých vyhlasovateľom je ministerstvo školstva, konkrétne Grafické systémy v odbornom vzdelávaní a príprave, Elektronizácia a revitalizácia školských knižníc, Enviroprojekt či Zdravie v školách.

Menili sa súbežne s materiálo-technickým vybavením školy aj študijné odbory tak, ako to diktovali záujmy trhu?

Od školského roka 1990/1991 sa začalo vyučovanie učebného odboru cukrár a od roku 1995 aj v odbore kuchár, čašník. V školskom roku 1997/1998 sme prvýkrát otvorili študijný odbor obchodný pracovník. Nahradil odbor predavač, o ktorý nebol záujem. Odborný výcvik pre žiakov sme zabezpečili u zamestnávateľov na území mesta, v spomenutej školskej predajni a neskôr v školských bufetoch. V školskom roku 2000/2001 sme otvorili učebný odbor kaderník

a o päť rokov neskôr, po vybudovaní areálu, sme zaviedli študijné odbory propagačná grafika a kozmetik, v nasledujúcom školskom roku aj študijné odbory kuchár a čašník. Neoddeliteľnou súčasťou výučby sú aj v súčasnosti dvojročné odbory nadstavbového štúdia odevníctvo, spoločné stravovanie, vlasová kozmetika a prevádzka obchodu. Študijné odbory bývalej priemyselnej školy (modelárstvo a návrhárstvo odevov a odevný dizajn), rovnako ako odbor krajčírka bývalého učilišťa sú momentálne na okraji záujmu žiakov.

Ako reagovali žiaci na zaradenie odboru propagačná grafika, kde majú možnosť rozvíjať svoje výtvarné nadanie v kresbe, maľbe a grafike v rámci mnohých výtvarných hodín?

Pre budúce povolanie propagačného grafika je potrebné aj zvládnutie rôznych fontov písma, pretože to dodá jeho práci punc profesionality. Rovnako dôležité je zachytenie pomínuteľnej chvíle či krásy tvarov, štruktúr, farieb, súladu. Ak jestvuje niečo, čo má tú moc, je to určite fotografia, čo je ďalšia neoddeliteľná súčasť odbornej prípravy propagačných grafičkov. Žiaci sa učia zvládnuť nielen technické záležitosti fotografickej tvorby, ale najmä dývať sa na svet inak. Detailne aj panoramaticky, melancholicky aj kriticky, hľadať krásu v tých najnepravdepodobnejších podobách. Svoje fotografické počiny majú možnosť prezentovať na fotografickej výstave školy nazwanej *Foto Inspiration* a svoju tvorbu konfrontovať s vrstovníkmi v spoločných súťažiach. V nich naši propagační grafičci obsadzujú popredné priečky.

Štúdium v odbore propagačná grafika by nebolo možné bez znalosti počítačovej grafiky.

Na tieto účely majú žiaci v škole k dispozícii šesť počítačových učební vybavených najmodernejšími PC so špičkovými grafickými programami. Ich zvládnutie je podstatné na výkon profesie propagačného grafika. Odbornú prípravu žiakov dopĺňa tvorba webových stránok, ktorá v súčasnosti zaznamenáva veľký rozmach. V ateliéroch majú k dispozícii aj rezací a kresliaci ploter na veľkoplošné tlače formátu A1, všetky učebne sú vybavené audiovizuálnou technikou. Súčasťou ateliérov je aj grafická dielňa na výučbu klasických grafických techník. Ak má byť grafik úspešný, musí vedieť aj vhodne prezentovať svoje nápady, návrhy a zámery. V tom pomáhajú ročníkové projekty. Sú dôležitou zložkou edukačného procesu, v rámci jedného týždňa

„Naším cieľom je motivovať žiakov, aby dosahovali nové a vyššie méty. Niekedy to ide ťažko, lebo mladý človek citlivo vníma dezilúziu dnešných dní, keď nad vzdelaním stojí mamonárska modla peňazí, médiá nám ukazujú nevzdelancov s fasádou celebrit, pričom vzdelaní stoja niekde na okraji ich záujmu. Napriek tomu sa snažíme našich žiakov viesť k tomu, aby uprostred súčasného chaosu pracovali na sebe, hľadali a našli sa.“

Žiaci vypracúvajú na zadanú tému dizajnersky plne funkčný produkt. Ich vysokú úroveň dokazujú ocenenia získané v krajskom kole Stredoškolskej odbornej činnosti za ostatné tri roky: prvé miesto Viktora Nadzama v odbore Ekonomika a riadenie, druhé miesto Silvie Dušákovéj v odbore Životné prostredie, geografia, geológia a tretie miesta Evy Jenčurákovéj s prácou *Obal predáva* a v tomto školskom roku Miriam Sabolovej v odbore Problematika voľného času s prácou *Cirkus v počítači*.

Okrem Stredoškolskej odbornej činnosti sa žiaci zapájajú do širokého spektra umeleckých súťaží...

Spomením výsledky aspoň v niektorých. V súťaži Európa v škole získala

Mladí návrhári zo 16 škôl zo Slovenska, z Čiech a Ukrajiny predstavili svoje vízie a kreácie na Módnej línii mladých, 8. ročníku celoslovenskej súťaže s medzinárodnou účasťou. Žiaci vranovskej školy pripravili sedem kolekcií modelov v piatich kategóriách. V kategórii Športové odevy Crazy relax získala prvé miesto Martina Pekarčíková (druhá vľavo, pracovala pod odborným vedením Bc. Dariny Jurkaninovej).

Simona Vojtková s plagátom *Chudoba* prvé miesto v krajskom a čestné uznanie v celoslovenskom kole v kategórii grafika. Rovnaké ocenenie v krajskom kole získala v minulom školskom roku Miriam Sabolová s prácou *Sloboda je v názore* a Zuzana Jakubkovičová za plagát *Nečakaj* vytvorený počítačovou grafikou, druhé miesto patrilo Ľubici Stanovčákovej, Eve Jenčuráčkovej a Martinovi Vardžíkovi za cyklus plagátov *Postoj k chudobe*, tretie miesto za návrh loga európskeho projektu udelili Dávidovi Janočovi. Škola viackrát získala ocenenie TOP výrobok na celoslovenskej súťaži Mladý tvorca v Nitre. V kodanskej Detskej škole umenia pod názvom *Slovensko – malá krajina s veľkým srdcom* vystavili žiaci propagačnej grafiky 25 portrétov, malieb a figurálnych grafík a ukážky umeleckého a odevného dizajnu. Osobitnú pozornosť vzbudili portréty talentovanej Evy Jenčuráčkovej a Borisa Kovalíka.

Akú odozvu majú prezentácie vašich žiakov na tradičnej školskej výstave Farebné premeny?

Uskutočňuje sa vždy v závere školského roka. Jej súčasťou sú maturitné práce absolventov, štúdie aj fantazijné kompozície vo viacerých výtvarných technikách. Tvoria retrospektívu ich končiaceho štúdiá. Naším cieľom je motivovať žiakov, aby dosahovali nové a vyššie méty. Niekedy to ide ťažko, lebo mladý človek citlivo vníma dezilúziu dnešných dní, keď nad vzdelaním stojí mamónárska modla peňazí, médiá nám ukazujú nevzdelancov s fasádou celebrit, pričom vzdelaní stoja niekde na okraji ich záujmu. Napriek tomu sa snažíme našich žiakov viesť k tomu, aby uprostred súčasného chaosu pracovali na sebe, hľadali a našli sa.

V súvis so strednými odbornými školami sa často skloňuje počet žiakov, pretože ten je základom normatívneho príspevku na žiaka školy.

Šiesty ročník výstavy žiakov odboru propagačná grafika nazvanej *Farebné premeny* bol venovaný klasickým výtvarným technikám (kresba, maľba, grafika a priestorová tvorba), druhú časť tvorili maturitné práce – plagáty a propagačné materiály vytvorené počítačovou grafikou.

Dobré výsledky školy idú ruka v ruku so zriaďovateľom školy a s perspektívnymi zamestnávateľmi v regióne. Ako hodnotíte spoluprácu v tomto smere?

Škola dlhodobo a úzko spolupracuje s potenciálnymi zamestnávateľmi vo Vranove nad Topľou a v blízkom regióne. Zamestnávateľa sa podieľajú na odbor-

ná. S odborom školstva spolupracujeme na úlohách, ktoré vyplývajú pre obe strany z príslušných zákonov.

Čo považujete za prednosť vašej školy?

Medzi silné vonkajšie stránky školy patrí dlhodobá tradícia stredoškolského odborného vzdelávania zabezpečená jej

vedúcich zamestnancov, vo výkonnej stabilizovanej kolektíve zamestnancov s vysokým stupňom kvalifikácie a s perspektívou ďalšieho rozvoja, ich záujem o všetky formy ďalšieho vzdelávania, vysoká počítačová gramotnosť všetkých pedagogických zamestnancov. V stratégii napredovania pracovísk praktického vyučovania máme

gionálnych a celoslovenských súťažiach, netradičné formy vyučovania – simulácia obchodnej činnosti prostredníctvom aktívnych cvičných firiem. Materiálno-technické zabezpečenie som už komentoval, k tomu pridám ešte každoročné kapitálové investície z vlastných či iných zdrojov na ďalší technický rozvoj a údržbu školy, pravidelné investície do výpočtovej techniky a zariadenia pracovísk praktického vyučovania a priebežné zabezpečovanie odbornej literatúry a odborných časopisov pre všetky študijné a učebné odbory.

Čo vašej škole najviac chýba?

Z vonkajších vzťahov je stále nedostatočná informovanosť verejnosti o existencii novej školy, nedostatočná propagácia študijných a učebných odborov i úspechov školy. Neustále sa znižuje záujem žiakov základných škôl o študijné a učebné odbory odevného zamerania, pričom finančná náročnosť v nich na zabezpečenie výchovno-vzdelávacieho procesu a služieb pre verejnosť stúpa. V riadiacej činnosti zas rôznorodosť študijných a učebných odborov neumožňuje prijať rovnaké opatrenia na zabezpečenie prevádzky pracovísk praktického vyučovania či hodnotenie ich efektívnosti. Pri materiálno-technickom zabezpečení to kladie vysoké nároky na výchovno-vzdelávacie proces. Znižuje sa vedomostná úroveň žiakov, ich vedomosti nezodpovedajú známkam na vysvedčení zo základnej školy. Vo výchovno-vzdelávacom procese sa neustále zvyšuje počet neprospeievajúcich žiakov, žiakov s výchovnými problémami, tí so sociálne odkázaných rodín si nezabezpečujú potrebné pomôcky pre ich cenovú nedostupnosť. Niektorí vedome poškodzujú a ničia majetok školy. Problémy spôsobuje aj neustále zvyšovanie cien vstupov energií a vody, potravín, spotrebného materiálu a pod.

Ako teda vnímate miesto školy v regióne?

Stredná odborná škola vo Vranove nad Topľou je jedinou školou v regióne, ktorá má vo svojej sieti spomínané učebné a študijné odbory, v meste ani v blízkom okolí nie je v tomto smere duplicita.

Marián ŠIMKULIČ

Foto autor, Ján SÚKUP a archív školy

Vranovská SOŠ získala na výstave *Mladý tvorca Nitra 2013* ocenenie TOP výrobok za kolekciu *Van Goghove snečnice*.

Stredné odborné školy sú rozpočtové organizácie, ich základné príjmy pozostávajú z normatívnych príspevkov na žiaka školy. Viac ako 500 žiakov našej školy vytvára dobré predpoklady na financovanie všetkých potrebných položiek. Príjmy z pracovísk praktického vyučovania sa používajú na skvalitnenie výchovno-vzdelávacieho procesu.

nej príprave žiakov v odboroch obchodný pracovník, kuchár, čašník, hostinský či cukrár. V odbore obchodný pracovník sú najväčšími partnermi školy jestvujúce hypermarkety. Žiaci ostatných odborov vykonávajú odborný výcvik v stravovacích zariadeniach mesta. Časť žiakov zostáva aj v školských zariadeniach. Spolupráca so zriaďovateľom je intenzívna a korek-

predchodcami. Vo vranovskom regióne sme jediná stredná škola, ktorá má vo svojej pôsobnosti učebné a študijné odbory v oblasti obchodu, odevníctva, spoločného stravovania aj umelecké odbory. Výhodou je aj strategická poloha v centre mesta a dobrá spolupráca s podnikateľskými subjektmi v regióne, v riadiacej činnosti zas vysoké pracovné nasadenie všetkých

dlhodobo jasné zámery, vysoký je záujem žiakov o odbory kaderníčka, kozmetička, hostinský, propagačná grafika a obchodný pracovník. V samotnom výchovno-vzdelávacom procese je výhodou vyvážené zastúpenie chlapcov a dievčat v škole, vysoká intenzita zabezpečenia odborného výcviku žiakov formou produktívnej činnosti, výborné výsledky dosiahnuté na re-

ODBORY

6442 K obchodný pracovník

Počas štvorročného štúdiá, ktoré sa končí maturitnou skúškou a udelením výučného listu, sa žiaci naučia teoreticky aj prakticky vykonávať všetky činnosti potrebné v maloobchode. Ovládajú rozdelenie a charakteristiku tovarov, naučia sa administratívne práce, teóriu ekonomiky, účtovníctva a financií na úrovni podniku aj celého hospodárstva. Absolventi sú pripravení vykonávať náročné pracovné činnosti v odvetví obchodu, napr. podnikateľ, diel, obchodný cestujúci, manažér obchodných činností alebo vedúci pracovník v obchode.

8261 M propagačná grafika

Na tento odbor sa prijímajú žiaci po zložení talentovej skúšky z výtvarníctva. Štvorročné štúdium sa ukončuje maturitnou skúškou. Absolvent s praktickým a teoretickým vybavením je pripravený uplatniť sa na trhu práce ako grafik v oblasti reklamy, grafického dizajnu, v propagačných oddeleniach firiem a inštitúcií. Žiaci majú možnosť vysokoškolského štúdia tohto či príbuzných smerov.

Praktické vyučovanie v areáli školy.

Centrum vzdelávania a prípravy a jeho perspektíva

SŠ BANSKÁ BYSTRICA-KREMNIČKA

Spojená škola v Banskej Bystrici-Kremničke prešla v posledných rokoch viacerými organizačnými zmenami. Roku 2004 sa rozhodnutím Banskobystrického samosprávneho kraja (BBSK) ako jej zriaďovateľa zlúčila so stredným odborným učilištom stavebným a roku 2011 so strednou priemyselnou školou stavebnou. Všetky stavebné, drevárske a polygrafické odbory sa teraz v Banskej Bystrici vyučujú pod jednou strechou. V súčasnosti má škola 460 žiakov, 59 pedagogických a 22 nepedagogických zamestnancov. Moderné trendy v stavebníctve pedagógovia zavádzajú do obsahu vzdelávania existujúcich študijných a učebných odborov. Tretí rok experimentálne overujú nový študijný odbor technik energetických zariadení budov, ktorý je zameraný na využitie obnoviteľných zdrojov energií. Komplexným zateplením vlni škola získala novú tvár a takmer 40-percentnú energetickú úsporu.

Náročné zlučovania zvládli

BBSK po schválení zákona o odbornom vzdelávaní proklamoval, že v škole v bystrickej časti Kremničke chce zriadiť centrum odborného vzdelávania a prípravy (COVP) pre potreby stavebníctva. Po rozhodnutí Zastupiteľstva BBSK sa v lete roku 2011 do priestorov školy presťahovala stredná priemyselná škola stavebná. „Prebudovávali sme učebne, zakúpili nové lavice, skrinky na prezliekanie a prezúvanie, rysovacie stoly, rekonštruovali sme sociálne zariadenia – všetko v zmysle sľubu predsedu BBSK Vladimíra Maňku, ktorý sa silou svojej osobnosti zaslúžil o to, že škola na prípravu stavebných odborníkov v Kremničke je perspektívna a ambiciózná,“ spomína na predchádzajúce etapy náročnej transformácie riaditeľ Spojenej školy PaedDr. Milan Ponický.

COVP: dôvera zriaďovateľa

Dôvera zriaďovateľa v Spojenú školu v Banskej Bystrici-Kremničke sa prejavila tým, že od minulého septembra v nej zriadil Centrum odborného vzdelávania a prípravy pre potreby stavebníctva v BBSK. Zároveň s týmto krokom sa uskutočňuje modernizácia priestorov

Riaditeľ Spojenej školy Banská Bystrica-Kremnička PaedDr. Milan Ponický.

školy. Riaditeľ školy komentuje: „Zateplili sme budovy v celom areáli, povymieňali okná, vyregulovali vykurovací systém. Všetko uhradil zriaďovateľ z úveru z Európskej banky pre obnovu a rozvoj. Stavebné úpravy stáli 2,2 milióna eur.“ Priznanie štatútu COVP nie je čarovným prútikom, ktorým sa naraz všetko zmení. Je to však šanca presadiť sa. Pedagógovia školy hľadajú nové ponuky vo forme školského a celoživotného vzdelávania,

ktorými by prispeli k zvyšovaniu úrovne odborných vedomostí a zručností stavebných odborníkov. Svedčí o tom aj nový študijný odbor technik energetických zariadení budov, ktorý je zameraný na alternatívne zdroje energií. „Technologické zariadenia, ktoré sme získali z EkoFondu Bratislava a od aliančných partnerov, slúžia primárne ako učebné pomôcky na vyučovací proces. A tiež ako zdroje tepla na prevádzku – plynové tepelné čerpadlo na klimatizáciu tried na teoretickom vyučovaní a mikrokogeneračná jednotka v kotolni školy na výrobu elektrickej energie, ktorú budeme predávať do elektrickej siete ako malovýrobcovia.“

Spolupráca s vysokými školami

Na rozšírenie spektra odborných vedomostí získaných na vyučovaní odborná škola spolupracuje s vysokými školami. V apríli prednášal pre žiakov a pedagogických zamestnancov prof. Dušan Petráš zo Stavebnej fakulty Slovenskej technickej univerzity (STU) v Bratislave na tému *Biomasa ako zdroj energie*. S prednáškou do bystrickej školy prof. Víglašský z Technickej univerzity vo Zvolene s prednáškou na tému *Biomasa ako zdroj energie*. S pedagógmi Stavebnej fakulty STU a Stavebnej fakulty Žilinskej univerzity spolupra-

cujú učitelia školy pri tvorbe učebných textov na odborné predmety v študijnom odbore technik energetických zariadení budov v rámci projektu REFUGE.

Projekty, projekty, projekty

Nikomu nič nespadne iba tak z neba. Aj v banskobystrickej spojenej škole sa plány, sny, túžby a zábery premieňajú na realitu, osov a úžitok vo významnej miere prostredníctvom projektov. Príklady pripája zástupkyňa riaditeľa školy pre teoretické vyučovanie Ing. Jana Zárvicová: „Pracujeme v mnohých projektoch, pričom spolufinancovanie zabezpečuje zriaďovateľ. Už tretíkrát sme boli úspešní v projekte grafických systémov v odbornom vzdelávaní. V prvom kole sme získali zariadenie, počítače a programové vybavenie na stavebné odbory, kúpili sme licenciu na softvér AutoCAD. Druhýkrát sme sa v tomto projekte zamerali na polygrafické odbory, získali sme počítač, dataprojektor a konkrétne programové vybavenie pre tento odbor. A tretíkrát sme mali na zreteli opäť stavebné odbory a chceli by sme kúpili novú licenciu na AutoCAD.“

Riaditeľ Milan Ponický dopĺňa: „V rozvojom projekte grafických systémov používame softvér na kreslenie stavebných výkresov a AutoCAD na technické kres-

lenie v stavbárčine. Momentálne máme podaný aj projekt na elektronizáciu a revitalizáciu školských knižníc. Ďalší, zameraný na ochranu životného prostredia, máme v grantovom programe SPPo- ločne. Urobiť čosi pre žiakov chceme aj v sociálnom programe – obnoviť tenisový kurt. V projekte na revitalizáciu knižnice by sme mohli získať 8-tisíc eur. Usilujeme sa zaviesť evidenciu a správu knižnice prostredníctvom elektronického systému a obnoviť knižničný fond.“ A škola má rozpracovaný projekt v programe Premena tradičnej školy na modernú za 350-tisíc eur na vybavenie učebne a dielne. „Máme súhlasné stanovisko zriaďovateľa, ktorý nám zabezpečuje aj kofinancovanie vo výške päť percent. Výsledok by sme sa mali dozvedieť v mesiaci septembri.“

Uplatniteľnosť absolventov

Najvýznamnejším indikátorom úspešnosti školy je uplatniteľnosť absolventov na trhu práce. Spojená škola v Kremničke sa roky snaží zaraďovať do siete študijné a učebné odbory, ktorých absolventi nájdu uplatnenie v praxi. Hovorí jej riaditeľ: „Myslím si, že stavať sa bude vždy. Na Slovensku má stavebníctvo silnú tradíciu. Naši predkovia stavali Viedeň, Budapešť, my budeme naše Slovensko a Európu. Absolventi stavebných odborov nie sú odkázaní na náročné technologické celky, sú uplatniteľní prakticky v každom regióne, meste, obci. Vedomosti a zručnosti získané v škole využijú počas celého života. Najšikovnejší sa uplatňujú na trhu stavebných prác aj v zahraničí. Absolvent stavebného študijného alebo učebného odboru, ktorý sa chce zamestnať, si aj napriek veľkej recesii v stavebníctve prácu nájde. Horšie je, že mnohým mladým ľuďom sa nechce manuálne pracovať.“

Informácie o potrebe absolventov získavajú v škole z úradov práce a najmä od príslušných stavovských organizácií. Škola je kolektívnym členom Cechu strechárov Slovenska, Cechu vykurovania, tepelnej techniky a inštalácií, Slovenskej komory stavebných inžinierov, Komory kominárov Slovenska, Cechu kachliarov Slovenska, Slovenskej obchodnej a priemyselnej komory, je tiež partnerom Zväzu stavebných podnikateľov Slovenska. Viacerí členovia pedagogického zboru sú členmi predstaviteľstiev uvedených organizácií. Spolupráca s cechmi je zameraná aj na priebežnú modernizáciu obsahu výchovno-vzdelávacieho procesu podľa vývinových trendov jednotlivých technológií a materiálov a na organizáciu maturitných a záverečných skúšok.

Čím lákať nových žiakov?

Čím ďalším môže škola pritiahnúť záujem detí zo základných škôl? Hovorí Jana Zárvicová: „Vytvárame čo najlepšie podmienky na výchovno-vzdelávacie proces, máme dobre vybavené niektoré odborné učebne, jazykové laboratória, učebne s IKT. Areál je vykrytý Wi-Fi signálom. Škola je jedným komplexom, kde žiaci nachádzajú kvalitné podmienky aj na účelné využitie voľného času. Organizujeme firemné dni, exkurzie, školenia, kde žiaci získavajú doplnujúce a rozširujúce informácie. Súčasťou školy je školský internát, jedáleň, bufet, spoločenská sála, telocvičňa s posilňovňou.“

Energetické úspory môžu byť účinnejšie

Hoci doterajšie energetické úspory sú oproti minulosti výrazné, pri dosiahnutom škola vraj neostane. „S partnerským Cechom vykurovania, tepelnej techniky a inštalácií máme neformálnu dohodu, že jeho členovia nám vyregulujú vykurovaciu sústavu. To prinesie ďalšie zníženie nákladov. Po zateplení školy sme znížili

spotrebu plynu na vykurovanie o 40 percent. V červených číslach teda nie sme a verím, že ani v budúcnosti nebudeme," nádeja sa riaditeľ.

Ťažiskové odbory 3693 4 a 3650 M

Technik energetických zariadení budov (3693 4) je jedným z nosných a nádejných študijných odborov Spojenej školy v Banskej Bystrici-Kremničke. Moderným spôsobom vychováva žiadaných a výborne platených špecialistov. Úspešný absolvent získa výučný list, maturitu a odbornú spôsobilosť na prácu s vybranými technickými zariadeniami. Kde sa uplatní? Ako technik v stredných technicko-hospodárskych funkciách v stavebníctve, energetike, vo firmách orientovaných na predaj, montáž, servis energetických zariadení využívajúcich zemný plyn alebo obnoviteľné zdroje energie.

Absolvent študijného odboru staviteľstvo (3650M) získa úplné stredné odborné vzdelanie. Zameriava sa na pozemné staviteľstvo, technické zariadenia budov, stavbu a interiéru, stavbu a reality, dopravné staviteľstvo a stavebný manažment. Môže sa uplatniť v technicko-hospodárskych funkciách v stavebníctve, samostatne zvládne vypracovanie projektov dokumentácie jednoduchých stavebných objektov, samostatne zabezpečí investičnú a projektovú prípravu stavieb podľa stavebného zákona. Vie posúdiť pôsobenie trhu s nehnuteľnosťami v ekonomických súvislostiach, ovláda základné princípy podnikania. Pre študentov s vyššími ambíciami môže byť tento odbor vhodným odrazovým mostíkom pred vysokoškolským štúdiom na fakulte architektúry alebo na stavebnej fakulte.

Využívanie alternatívnych zdrojov

Výučbu o odbor technik energetických zariadení budov rozšírila škola ako jedna z troch na Slovensku s dôrazom na využitie alternatívnych zdrojov energie. Čo predchádzalo tento krok? Milan Ponický zdôrazňuje, že ambíciou školy je byť stále na pulze dňa a nezaostávať za pokrokom: „Zaujímame sa o moderné trendy v stavebníctve, o nízkoenergetické domy, obnoviteľné zdroje energie. S týmito témami sa absolventi našej školy – budúci stavbári – budú stretávať. Po požiadavke z Čechu vykurovania, tepelnej techniky a inštalácií sme pristúpili na projekt vytvorenia nového študijného odboru technik energetických zariadení budov, ktorý je obsahovo orientovaný na obnoviteľné zdroje energie. Koordinátorom úlohy bol EkoFond pod metodickým riadením Štátneho inštitútu odborného vzdelávania. Do projektu boli zapojené ďalšie dve školy. Po vytvore-

Zástupkyňa riaditeľa školy pre teoretické vyučovanie Ing. Jana Zázrivcová.

ní školského vzdelávacieho programu sme vybudovali odbornú učebňu a dielňu.“

Keď sa povie REFUGE

Jedným z príkladov, ako sa dá v oblasti alternatívnych zdrojov energie napredovať nielen teoretickou prípravou, ale aj prakticky, je projekt REFUGE (*Renewable Energy for Future Generations – Obnoviteľná energia pre budúce generácie*), podporený v rámci Programu celoživotného vzdelávania, podprogram Leonardo da Vinci/Mnohostranné projekty/Prenos inovácií. Projekt sa začal realizovať v decembri 2011 a ukončený bude koncom novembra 2013. Realizátorom a hlavným partnerom je EkoFond, ďalšími partnermi projektu sú aj tri slovenské školy (okrem banskobystrickej aj SOŠ elektrotechnická Trnava a SOŠ technická Prešov) a Štátny inštitút odborného vzdelávania.

Slabina školy?

„Najväčšou slabinou sú trojročné učebné odbory, pretože vo vlnajšom školskom roku sme neotvorili ani jeden. A tento školský rok máme zapísaných desať žiakov do učebného odboru kachliar,“ komentuje skúsenosti zástupkyňa riaditeľa školy pre teoretické vyučovanie. Ako sa to prejavuje v záujme detí o školu? Od 20. mája mali v škole zápisy nových prvákov. „Predpokladáme, že do nového školského roka prijmeme na školu okolo 120 žiakov. Prichádza k nám približne toľko žiakov, koľko ich práve končí.“

Cena Trendu a súťažné úspechy

Vlani získala Spojená škola prestížnu cenu týždenníka Trend za úspešnú spo-

luprácu so zamestnávateľmi. Je to ovocie intenzívnej práce, výsledok efektívneho vynaloženého úsilia. Ďalšími významnými úspechmi sú výsledky žiakov školy v celoslovenskej prehliadke Stredoškolskej odbornej činnosti. Pavol Tužinský, obhajujúci svoju prácu v anglickom

Príprava v odbore technik energetických zariadení budov.

jazyku, získal mimoriadnu cenu organizátorov – účasť na medzinárodnom stretnutí mladých vedcov v Abú Zabí, kam pociestuje v septembri. V minulom školskom roku sa žiaci školy zúčastnili tohto stretnutia v ruskej Tule.

Od Lučenca po Čadcu

Riaditeľ Milan Ponický dôverne pozná terén, v ktorom sa škola usiluje presvedčať o svojich kvalitách detí, rodičov i učiteľov a výchovných poradcov zo základných škôl: „Sme náborovou školou. Od septembra 2012 sme robili intenzívny nábor v Banskobystrickom, Žilinskom a v časti Nitrianskeho kraja. Najprv v centrách pedagogicko-psychologického poradenstva. Potom na poradách výchovných poradcov v jednotlivých okresoch. Zúčastnili sme sa väčšiny búr informácií o povolaniach v spomínaných krajoch. Naši zamestnanci nechýbali na mnohých rodičovských združeniach v 9. ročníku základných škôl. Od Lučenca až po Čadcu. Organizovali sme Deň otvorených dverí pre žiakov základných škôl a ich rodičov. V rámci projektu REFUGE sme organizovali stretnutie s výchovnými poradcami základných škôl ohľadom prezentácie študijného odboru technik energetických zariadení budov a príru-

Partnerské školy v zahraničí

Tradície v našom stredoeurópskom priestore hovoria, že keď dvaja robia to isté, nie je to vždy to isté. Nuž aj cezhraničné a dlhotrvajúce partnerstvá prinášajú efekty. „Naša škola už roky udržiava vzťahy so strednými odbornými školami v Békéskéj Čabe a Dabaši v Maďarsku, v Českej republike so Strednou školou technickou a remeselnou v Novom Bydžove a s Integrovanou strednou školou v Sokolniciach, v Poľsku so strednou elektrotechnickou školou v Tarnove. Spolupráca má charakter reciprocity,“ vysvetľuje riaditeľ školy.

SNP a partneri v Nemecku

Spojená škola v Kremničke je partnerom Múzea Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici. Jej žiaci v spolupráci s rovesníkmi z nemeckej školy zameranej na resocializáciu mladých ľudí z mesta Hahn zo Severného Porýnia-Vestfálska už po dva roky obnovujú národnú kultúrnu pamiatku domy na Kallišti. „Je to zaujímavá a výchovne účinná spolupráca. Mladí Nemci obnovujú to, čo ich predkovia neuvážene zlikvidovali! Aj tak sa mení súčasný Európan,“ popisuje PaedDr. Milan Ponický jednu z foriem medzinárodnej spolupráce v spoločnej Európe.

Nielen štúdiom je človek živý

Podľa zástupkyne riaditeľa Jany Zázrivovej škola ponúka na výber množstvo záujmových krúžkov. „Máme krúžky cudzích jazykov, veľký úspech má u nás športový a strelecký krúžok. V rámci záujmovej činnosti máme prenajatú plaveckú dráhu. Raz za týždeň môžu deti navštíviť s pedagógom plaváreň. Oblíbený je florbalový, volejbalový, tenisový, internetový, filmový či tanečný krúžok. Na zvyšovanie efektívnosti výchovno-vzdelávacieho procesu organizujeme olympiády v cudzom jazyku, literárnu súťaž i zápolenie Matematický klokan.“ A riaditeľ školy dodáva: „Aj v rámci školského internátu sa zúčastňujeme rôznych spoločenských, vedomostných, športových súťaží medzi internátmi v Banskej Bystrici a okolí.“

Vítané leto nie je len na oddych

Počas letných prázdnin škola organizuje tréningový kemp športovcov. V polovici júla sa v priestoroch školy uskutočnilo sústredenie, ktorého dôvodom bol nový ročník futbalových a atletických súťaží. Tréneri sa venovali tréningovému procesu, vychovávatelia zabezpečovali pedagogický dozor. A čo nové pribudlo k doterajším radostiam a starostiam v Spojenej škole v Banskej Bystrici-Kremničke?

„Pripravili sme otvorenie externého štúdia v učebnom odbore kachliar, pomaturitné kvalifikačné externé štúdium v študijnom odbore staviteľstvo. Zároveň v spolupráci s Čechom vykurovania, tepelnej techniky a inštalácií a so Slovenskou obchodnou a priemyselnou komorou žiadame ministerstvo školstva o akreditáciu skúšok na overovanie odbornej spôsobilosti v učebných odboroch inštalatér a murár. V lete prišla na rad aj klasická príprava technického, materiálového vybavenia na nový školský rok. Čo sa týka teoretického vyučovania, bolo, samozrejme, potrebné pripraviť pedagogickú dokumentáciu, vypracovať rozvrh, keďže došlo k zmenám v školských vzdelávacích programoch. A pozornosti pedagógov neušli v lete ani žiaci, ktorí nemajú ukončené opravné skúšky,“ rekapituluje ostatné kroky v škole jej riaditeľ.

Milan SOUKUP
Foto autor

Ani stolárske remeslo na cti netratí.

ky pre výchovných poradcov o obnoviteľných zdrojoch energie.“

Zásady pomáhajúce prekonať problémy

Pracovným krédom riaditeľa je vytvoriť školu, ktorej absolventi budú mať uplatnenie, ktorí svojím správaním a vystupovaním budú robiť dobré meno sebe, škole a zamestnávateľovi. V škole musí byť pokojná pracovná atmosféra, v ktorej sa budú dobre cítiť zamestnanci aj žiaci. Samozrejma je primeraná náročnosť a spolupráca. Riaditeľ školy by mal byť prirodzenou autoritou. Mal by byť ako dobrý futbalový rozhodca, ktorého, keď hra ide podľa pravidiel a bez problémov, na ihrisku veľmi nevidieť.

Milan Ponický vraj nechce všetko robiť sám. Spolieha sa na členov vedenia školy a ostatných zamestnancov. S nimi často konzultuje mnohé úlohy a otázky. Kolektív zamestnancov sa po spomínaných organizačných zmenách dvakrát výrazne doplnil. Násť si cestu ku všetkým (alebo aspoň k väčšine) je skutočne veľmi náročná.

Správa o stave školských knižníc

Školské knižnice slúžia na informačné a dokumentové zabezpečenie výchovno-vzdelávacej činnosti a výchovno-vzdelávacieho procesu. Poskytovaním knižnično-informačných služieb a organizovaním vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí skvalitňujú vzdelávanie na školách, pomáhajú pri individuálnej príprave na vyučovanie, podporujú celoživotné vzdelávanie a sebavzdelávanie žiakov, pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov, rozvíjajú informačnú výchovu a zvyšujú čitateľskú gramotnosť žiakov, vytvárajú priestor na efektívne využitie voľného času. Knižnično-informačné služby sa poskytujú rovnako všetkým členom školskej komunity, bez ohľadu na vek, rasu, pohlavie, náboženstvo, národnosť, jazyk, profesionálny alebo sociálny status. Prístup ku knižnično-informačným službám a knižničným fondom rešpektuje Všeobecnú deklaráciu ľudských práv Organizácie Spojených národov a nepodriaďuje sa žiadnym ideologickým, politickým alebo náboženským cenzúram či komerčným nátlakom. Školské knižnice sú na miestnej úrovni súčasťou základných alebo stredných škôl, na celoslovenskej úrovni knižničného systému Slovenskej republiky.

1. Právne predpisy platné pre školské knižnice

Postavenie a úlohy školských knižníc, ich zriaďovanie, poskytovanie knižnično-informačných služieb používateľom upravuje zákon č. 183/2000 Z. z. o knižniciach, o doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 27/1987 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti a o zmene a doplnení zákona č. 68/1997 Z. z. o Matici slovenskej v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o knižniciach“).

Podrobnosti o zriaďovaní, zlučovaní, zrušovaní, činnosti a prevádzke školských knižníc upravuje smernica Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 8/2006

o činnosti školských knižníc (ďalej len „smernica o činnosti školských knižníc“). Evidenciu knižničných dokumentov upravuje vyhláška Ministerstva kultúry Slovenskej republiky č. 421/2003 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o spôsobe vedenia odbornej evidencie, vyraďovaní a revízii knižničného fondu v knižniciach (ďalej len „Ministerstvo kultúry SR“).

Zlučovanie školských knižníc a obecných knižníc upravuje usmernenie Ministerstva kultúry SR č. MK-1790/2004 k zlučovaniu školských a obecných knižníc. Odporúčania na činnosť školských knižníc obsahuje metodický materiál Model školskej knižnice, ktorý bol schválený Ministerstvom školstva Slovenskej republiky roku 2004.

2. Analýza stavu školských knižníc za rok 2012

Základným východiskovým materiálom na spracovanie analýzy stavu školských knižníc bol výber štatistických údajov, ktoré uviedli školské knižnice vo Výkaze o školskej a akademickej knižnici za rok 2012 Škol (MŠVVŠ SR) 10-01 (ďalej len „výkaz“) a ktoré spracoval Ústav informácií a prognóz školstva v Bratislave v spolupráci so Školským výpočtovým strediskom v Banskej Bystrici. Zber štatistických údajov a ich schválenie vykonali odbory školstva príslušných obvodných úradov v sídle kraja. Doplnujúcim materiálom analýzy boli právne normy, metodické odporúčania, interné správy a odborné konzultácie metodického centra Slovenskej pedagogickej knižnice pre školské knižnice (ďalej len „metodické centrum pre školské knižnice“), informácie z webového portálu Infolib, príspevky z printových a elektronických médií, telefonické prieskumy vo vybraných školských knižniciach, vyžiadané písomné informácie zo školských knižníc, ako aj vyžiadané informácie z regionálnych knižníc, ktoré poskytujú metodickú pomoc školským knižniciam.

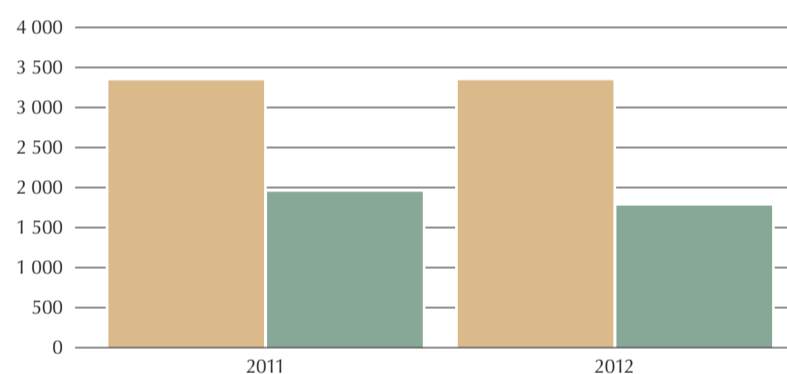
2.1 Počet škôl a školských knižníc

Podľa celkového sumáru štatistického zisťovania bolo k 31. decembru 2012 evidovaných 1 812 školských knižníc, ktoré boli zriadené v súlade so zákonom o knižniciach a ktoré boli súčasťou 1 812 základných a stredných škôl (tab. 1). Po druhýkrát sa uskutočnil adresný zber štátnych štatistických údajov o školských knižniciach, a to na základe webového registra, ktorý bol vytvorený z identifikačných údajov o školských knižniciach, systematicky vedených metodickým centrom pre školské knižnice v Adresári školských knižníc v Slovenskej republike. Do webového registra mali prístup len tie základné a stredné školy, ktoré boli od roku 2000 do roku 2012 zároveň zaevidované v Zozname knižníc Slovenskej republiky, vedenom Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky. V súčasnosti existuje zhoda medzi evidovanými knižnicami v uvedenom zozname a v Adresári školských knižníc v Slovenskej republike.

Roku 2012 bolo zrušených 161 školských knižníc. Zriaďovatelia školských knižníc ako dôvod zrušenia školskej knižnice najčastejšie uvádzali nevyhovujúce priestory na školskú knižnicu, nedostatok finančných prostriedkov na nákup knižničného fondu a personálne problémy s obsadením funkcie školského knihovníka. V sledovanom období bolo zriadených 23 nových školských knižníc.

V porovnaní s rokom 2011 klesol počet školských knižníc integrovaných s verejnou knižnicou o 28, a to z dôvodu odstránenia nepresností v štatistickom vykazovaní. V predchádzajúcom roku niektoré školské knižnice nesprávne vyhodnotili

Graf 1: Počet škôl a školských knižníc

Legenda: ■ počet škôl, ■ počet škôl so školskými knižnicami.

spoluprácu s verejnými knižnicami ako integráciu s verejnou knižnicou.

Ani pri adresnom zbere štátnych štatistických údajov a napriek školeniu zástupcov Ústavu informácií a prognóz školstva a štatistikov z odborov školstva príslušných obvodných úradov v sídle kraja sa nepodarilo predísť chybám pri štátnom štatistickom zisťovaní. Napríklad v priebehu zberu na základe kontroly 800 schválených výkazov štatistikmi z odborov školstva príslušných obvodných úradov v sídle kraja metodické centrum pre školské knižnice zistilo, že väčšina školských knižníc vo svojich výkazoch buď nevyplnila povinné štatistické údaje, ako napr. počet odbornej literatúry a počet krásnej literatúry, alebo uviedla nesprávne štatistické údaje, a to najmä nesprávny počet odbornej literatúry a krásnej literatúry (do tohto počtu zarátali aj audiovizuálne a elektronické dokumenty a iné špeciálne dokumenty), nesprávny počet potenciálnych používateľov (počet pedagogických zamestnancov a nepedagogických zamestnancov školy často prevyšoval po-

čet samotných žiakov danej školy), nevedené žiadne výpožičky učiteľov alebo žiakov (pričom školské knižnice uviedli vysoký počet registrovaných učiteľov a žiakov), nesprávne vykázané priestory pre používateľov školskej knižnice (uvádzali len „voľnú“ plochu medzi regálmi) a nesprávne vykazovanie odborných kurzov, porád a seminárov (vykázali aj odborné kurzy a porady učiteľov, ktoré nesúviseli s činnosťou školskej knižnice, a tematické semináre pre učiteľov alebo žiakov). Na väčšinu týchto chýb mohli školské knižnice upozorniť štatistikmi z odborov školstva príslušných obvodných úradov v sídle kraja pri kontrole a schvaľovaní daných výkazov. Metodické centrum pre školské knižnice dodatočne požiadalo niektorých štatistikov z odborov školstva príslušných obvodných úradov v sídle kraja o „odomknutie“ schváleného výkazu a následne boli konkrétne školské knižnice požiadané o opravu chybných údajov.

Z celkového počtu 3 321 základných a stredných škôl evidovaných v sieti škôl

Tab. 1: Počet škôl a školských knižníc

Ukazovateľ	2011	2012	Nárast/pokles (%)
Počet škôl	3 350	3 321	-0,87
Počet škôl so školskými knižnicami	1 945	1 812	-6,84
- z toho integrovanými s verejnou knižnicou	80	57	-28,75

podujatí, čo predstavuje v porovnaní s rokom 2011 nárast o tri podujatia.

Školské knižnice organizovali rôzne akcie s cieľom poskytnúť žiakom príležitosť, aby predviedli svoje vedomosti, schopnosti a informačné zručnosti pred kolektívom, posilnili svoje vŕbové vlastnosti, kultivovali svoje estetické cítenie, zošľachťovali svoje etické hodnoty, rozvíjali kritické myslenie, zlepšili svoje jazykové zručnosti, školský prospech a posilnili svoje sebavedomie. Napríklad na podporu rozvoja čitateľskej gramotnosti školské knižnice realizovali hodiny hlasného čítania, čitateľské dielne, čitateľské maratóny, tvorivé písanie, literárne, recitačné a spevácke súťaže, vedomostné kvízy, besedy so spisovateľmi, s ilustrátormi alebo inými celoslovenskými a regionálne významnými osobnosťami, žiacke besedy o prečítaných knihách, prezentácie knižničných noviniek, literárne pásma o spisovateľoch formou powerpointovej prezentácie alebo literárneho medailóniku, dramatizácie rozprávok, rozprávkové dopoludnia alebo popoludnia, rozhlasové relácie, literárne karnevaly, literárne vychádzky.

Priestory školských knižníc, ich knižničné fondy, informačné a komunikačné technológie využívali aj redakčné tímy školských časopisov. Súčasťou obsahu časopisov boli napríklad informácie zo života školských knižníc, informácie o realizovaných aktivitách, knižných novinkách, výroky slávnych osobností a ukážky vlastnej tvorby žiakov. Školskí knihovníci vykonávali len dohľad v oblasti jazykového a koncepčného poradenstva.

Ako príklad môžeme uviesť školský časopis *Zvoní*, ktorý pravidelne vydáva Základná škola, Farská lúka, Filákov. V školskom časopise boli pravidelne uverejňované informácie o podujatiach realizovaných školskou knižnicou. Ich cieľom bolo hľadať nové formy práce s knihou, ktoré by oslovili žiakov a zároveň by ich pritiahli k čítaniu kníh. Súčasťou školského časopisu sú stále rubriky, v ktorých žiaci uverejňujú ukážky vlastnej tvorby, napr. básne, bájky, rozprávky, poviedky.

Využívanie priestorov školských knižníc na podporu rozvoja čitateľskej gramotnosti potvrdzuje aj *Správa o stave a úrovni výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach v Slovenskej republike v školskom roku 2011/2012*, ktorú vypracovala Štátna školská inšpekcia a ktorá je sprístupnená na jej webovom sídle.

V časti 1.2.5 *Rozvíjanie čitateľskej gramotnosti* sa uvádza: „Školské knižnice, ktoré sa významnou mierou tiež podieľali na podporovaní čitateľskej gramotnosti... v závislosti od finančných prostriedkov priebežne dopĺňali knižničný fond, najčastejšie detskou literatúrou, encyklopédiami a odbornou literatúrou. Na podporu rozvíjania čitateľskej gramotnosti mali naplánované konkrétne činnosti a aktivity (83 %) a na ich realizáciu využívali najmä priestory knižníc v čase vyučovania i mimo neho, multimediálne programy, internet.“ Uvedené zistenia boli získané v základných školách počas 159 komplexných inšpekcií, v rámci ktorých sa školskí inšpektori na hospitáciách zamerali aj na rozvíjanie čitateľskej gramotnosti.

Podobné pozitívne zistenia deklarovali aj školskí inšpektori, ktorí sledovali rozvoj čitateľskej gramotnosti pri 46 komplexných inšpekciách na gymnáziách a v stredných odborných školách. V časti správy *Rozvíjanie čitateľskej gramotnosti na gymnáziu a v strednej odbornej škole* je uvedené: „Školské knižnice sú považované za významný faktor ovplyvňujúci čitateľské zručnosti. Zväčša boli v školách zriadené (75,9 %)... V tejto súvislosti riaditelia kládli dôraz na dopĺňanie knižničného fondu s preferovaním odbornej literatúry. V nemalej miere (58,5 %) plánovali aktivity na podporu rozvíjania čitateľskej gramotnosti. Vo vyučovacom čase vyhradili najväčší priestor rôznym formám vlastnej

tvorby žiakov, stimulovali túto činnosť diskusiou k prečítaným textom. V čase mimo vyučovania zvolili ponuku krúžkov vhodného obsahového zamerania, zaradili tvorivé aktivity, súťaže, besedy o knihách.“

Pri realizácii rôznych foriem a metód kolektívnej práce so svojimi používateľmi sa školské knižnice inšpirovali aj celoslovenskými a medzinárodnými projektmi určenými na podporu čítania.

Príklady vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí v sledovanom období:

- Dvanásť školských knižníc sa zapojilo do celoslovenskej súťaže *Deň ľudovej rozprávky*, ktorej hlavným organizátorom bola Slovenská národná knižnica.

- V mesiaci marci sa mnoho školských knižníc zapojilo do 13. ročníka *Týždňa slovenských knižníc*, ktorý sa uskutočnil na tému *Knižnice pre všetkých*. Cieľom podujatia bolo pozitívne zviditeľniť knižnice ako kultúrne a vzdelávacie inštitúcie prostredníctvom najrozmanitejších aktivít a podujatí.

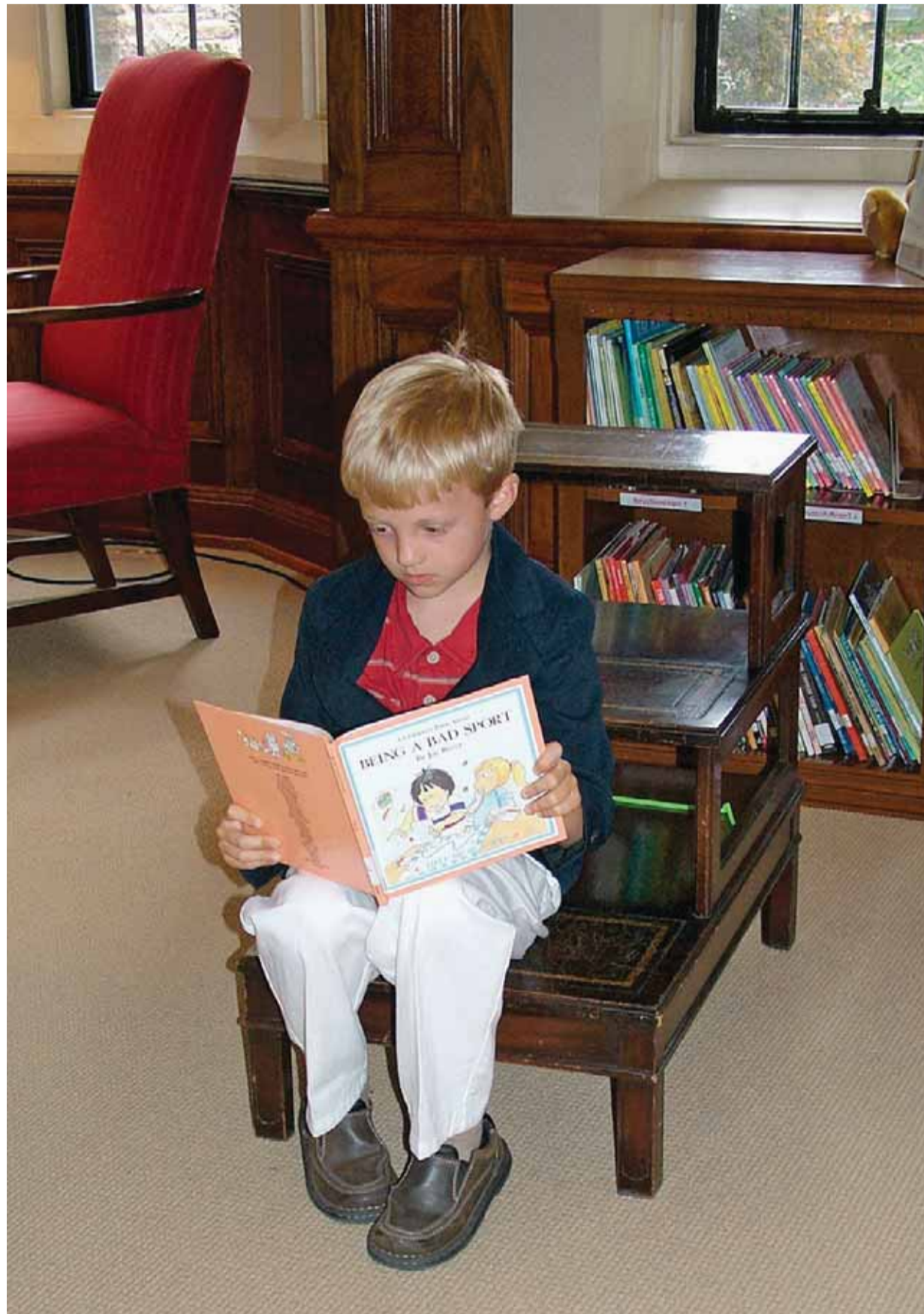
- Osemnásť školských knižníc z celkovej počtu 62 prihlásených sa zúčastnilo medzinárodného podujatia *Noc s Andersenom*, ktorého koordinačným centrom na Slovensku je Spolok slovenských knihovníkov. Cieľom podujatia je podpora čítania prostredníctvom čítania rozprávok, súťaží, hier a rôznych iných akcií.

- Množstvo školských knižníc sa zapojilo do 5. ročníka celoslovenského projektu *Čítajme si*, ktorý sa konal v knižniciach a školách po celom Slovensku. Podujatie zorganizovala Linka detskej istoty pri Slovenskom výbore UNICEF v spolupráci so Slovenskou asociáciou knižníc, Spolkom slovenských knihovníkov a s vydavateľstvom Slovart. Cieľom projektu bolo spojiť slovenské deti pri čítaní.

- 54 528 žiakov zo 489 škôl (396 základných a 93 stredných) sa zapojilo v októbri, Medzinárodnom mesiaci školských knižníc, do celoslovenského projektu *Záložka do knihy spája slovenské školy*. Projekt zorganizovala Slovenská pedagogická

knižnica prostredníctvom svojho metodického centra pre školské knižnice. Cieľom bolo nadviazanie kontaktov medzi základnými školami a strednými školami v rôznych regiónoch Slovenska a podpora čítania prostredníctvom výmeny záložiek. Žiaci vyrábali záložky rôznych tvarov a motívov počas vyučovacích hodín, v školskom klube detí, v rámci krúžkovej činnosti alebo doma. Výrobu záložiek často dopĺňali čitateľské kvízy alebo žiacke besedy o prečítaných knihách. Niekoľko škôl si na základe vzájomnej dohody vymenilo záložky a darčekové predmety pri osobnej návšteve zástupcov partnerských škôl. Výmena záložiek prispela k nadviazaniu nových priateľských kontaktov medzi partnerskými školami, ukázala im ďalšie možnosti spolupráce, podporila prácu s informáciami, rozvoj kreativity, fantázie, manuálnej zručnosti žiakov, posilnila ich etické hodnoty, zábavnou formou ich pritiahla ku knihám, podporila ich vzťah k čítaniu a v mnohých prípadoch posilnila aj ich vzťah ku školskej knižnici.

- 318 školských knižníc v základných a stredných školách s celkovým počtom 63 009 účastníkov z radov žiakov, pedagogických zamestnancov, nepedagogických zamestnancov, rodičov a starých rodičov žiakov a ostatných členov miestnych samospráv sa 22. októbra 2012 zapojilo do 8. ročníka *Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice k Medzinárodnému dňu školských knižníc* na tému *Školské knižnice: Kľúč k minulosti, prítomnosti a budúcnosti*. Súťaž zorganizovala Slovenská pedagogická knižnica prostredníctvom svojho metodického centra pre školské knižnice. Záštitu nad podujatím prevzal minister školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky Dušan Čaplovič. Cieľom súťaže bolo zábavnými formami práce s knihou podporiť u žiakov dobrý a trvalý vzťah ku knihe, k školskej knižnici, čítaniu a poznávaniu nového. Víťazné knižnice boli ocenené sumou 6 000 €, ktoré použili na nákup kníh podľa vlastného výberu do svojich knižničných fondov. Finančné prostriedky do súťaže venovala sekcia regionálneho školstva MŠVVaŠ SR. Prvá stredná škola mimo poradia víťazov získala *Zvláštnu cenu časopisov Fifik a Quark* vo forme knižnej odmeny vydavateľstva Perfekt v sume 200 €. Jadro súťažných podujatí tvorili napríklad dramatizácie a spoločné čítania rozprávok, čitateľské maratóny, literárne pásma o sv. Cyrilovi a Metodovi, Veľkej Morave, Jurajovi Jánošíkovi, Antonovi Bernolákovovi formou powerpointovej prezentácie, vedomostné kvízy z oblasti literatúry, krátke prednášky o vzniku papiera, písma a vynáleze knižnice, školské rozhlasové relácie, projektové vyučovacie dni, tvorivé dielne, v ktorých najčastejšie mladší žiaci napríklad ilustrovali vypočítané literárne príbehy, kreslili komiksy, písali básne, vyrábali záložky, hádali literárne hádanky. Niektoré školské knižnice zorganizovali besedy so slovenskými spisovateľmi alebo s osobnosťami zo svojich regiónov.

Tab. 4: Používatelia školských knižníc

Ukazovateľ	2011	2012	Nárast/pokles (%)
Registrovaní používatelia	320 588	307 288	-4,15
- z toho žiaci	279 421	267 260	-4,35
Potenciálni používatelia	570 378	536 656	-5,92
- z toho žiaci	501 415	466 065	-7,05

Tab. 5: Výpožičky v školských knižniciach

Ukazovateľ	2011	2012	Nárast/pokles (%)	
Výpožičky spolu	1 226 318	1 259 539	+2,71	
literatúra	pre učiteľov	odborná	294 933	+0,35
		krásna	92 404	+4,83
	pre žiakov	odborná	171 018	-7,70
		krásna	559 867	-0,14
Medziknižničná výpožičná služba iným knižniciam	44	126	+186,36	
Medziknižničná výpožičná služba z iných knižníc	253	416	+64,43	
Počet študijných a čitateľských miest	14 582	15 450	+5,95	
Celková plocha knižníc v m ²	74 569	72 626	-2,61	
- z toho priestory pre používateľov v m ²	61 360	60 290	-1,74	
Počet prevádzkových hodín pre používateľov za týždeň	9 508	9 757	+2,62	

Pretrvávajúcim pozitívom je, že školské knižnice požívali na svoje vzdelávacie a kultúrno-spoločenské podujatia nielen členov svojich školských komunit, ale aj rodičov žiakov, zástupcov zriaďovateľov škôl (najčastejšie starostov obcí), zástupcov dedinských farností, obecných a mestských poslancov a iných členov miestnych komunit. Na propagáciu podujatí využívali najčastejšie nástenky, plagáty, samostatné pozvánky rodičom žiakov, predstaviteľom miestnych komu-

nít a zriaďovateľom škôl, školské časopisy, webové sídla škôl alebo obcí, školské rozhlas, školské televízne štúdiá, prípadne obecné rozhlas, regionálne alebo celoslovenské printové a elektronické médiá.

Pri príprave svojich podujatí spolupracovali aj s obecnými, regionálnymi a krajskými knižnicami. Niektoré podujatia realizovali napr. v priestoroch verejných knižníc alebo si na ne vypožičali informačné zdroje z týchto knižníc. Školské knižnice zas často zabezpečovali účastníkov z radov žiakov na podujatia verejných knižníc.

Za vzor vynikajúcej spolupráce regionálnych knižníc so základnými a strednými školami môžeme pokladať **Krajskú knižnicu Karola Kmeťka v Nitre**, ktorá zorganizovala veľké množstvo podujatí vo forme prednášok, besied, hovorených bibliografií, literárno-hudobných alebo audiovizuálnych pásiem, kvízov a exkurzií s cieľom podporiť výchovno-vzdelávaciu činnosť žiakov základných a stredných škôl. Okrem týchto podujatí knižnica zorganizovala pre žiakov 2. – 4. ročníkov nitrianskych základných škôl 12. ročník súťaže **Čítajte s nami**.

Školské knižnice v sledovanom období zorganizovali **11 780 akcií informačnej výchovy**. Po ich prepočítaní na počet školských knižníc pripadlo na **jednu školskú knižnicu približne sedem akcií informačnej výchovy**, čo predstavuje v porovnaní s rokom 2011 nárast o dve akcie.

2.6 Informačné technológie

Proces elektronizácie a internetizácie školských knižníc je číselne vyjadrený v tab. 7. Oproti roku 2011 všetky sledované ukazovatele zaznamenali nárast, a to aj napriek tomu, že v sledovanom období sa nerealizoval rozvojový projekt MŠVVaŠ SR *Elektronizácia a revitalizácia školských knižníc*. To znamená, že školské knižnice zakúpili počítačové stanice a automatizované knižnično-informačné systémy už z vlastných finančných prostriedkov základných alebo stredných škôl.

Počet počítačových staníc v školských knižniciach sa zvýšil o **146** a počet pripojení na školský internet o **149**. Počet prístupných počítačových staníc pre používateľov školských knižníc sa zvýšil o **109** a počet pripojení pre používateľov na školský internet o **102**. Miernu sa zvýšil aj počet počítačových staníc pripojených na školský intranet, a to o **72**.

Na základe uvedených štatistických informácií možno konštatovať, že **proces elektronizácie a internetizácie plynule napreduje** aj vďaka pozitívnemu prínosu vyššie uvedeného rozvojového projektu MŠVVaŠ SR, ktorý bol realizovaný v rokoch 2006 – 2009 a roku 2011 (584 podporených školských knižníc v základných a stredných školách celkovou sumou 1 849 277,30 €).

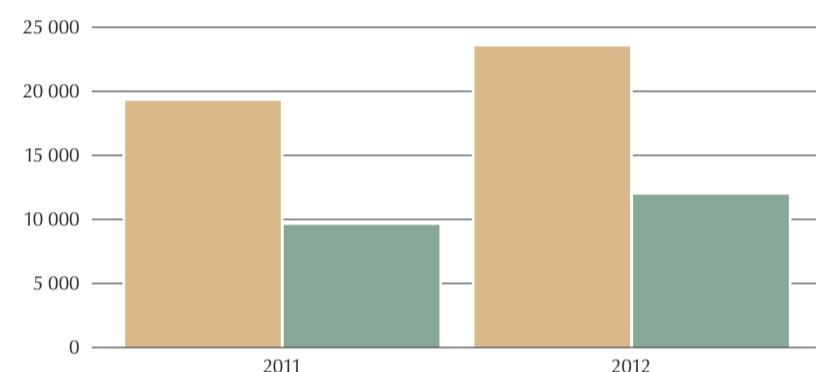
Dôkazom sú údaje, ktoré boli získané po prepočítaní počtu školských knižníc na celkový počet počítačových staníc, na počet pripojení na školský internet a na školský intranet **pred realizáciou rozvojového projektu** (rok 2005) a **po piatich rokoch realizácie rozvojových projektov** (rok 2012).

Roku 2005 pripadalo na **jednu počítačovú stanicu** 7,95 školských knižníc, roku 2012 bolo toto číslo už len **0,82**. Roku 2005 pripadalo na **jednu počítačovú stanicu s pripojením na školský internet** 12,78 školských knižníc, roku 2012 už len **0,88**. Roku 2005 pripadalo na **jednu počítačovú stanicu s pripojením na školský intranet** 56,52 školských knižníc, roku 2012 už len **3,93**.

Na druhej strane je potrebné konštatovať, že skutočný stav ešte stále nezodpovedá odporúčaniam *Modelu školskej knižnice*, podľa ktorého by mala mať každá školská knižnica jeden počítač pre školského knihovníka a 5 počítačov pre používateľov školskej knižnice v škole s počtom žiakov

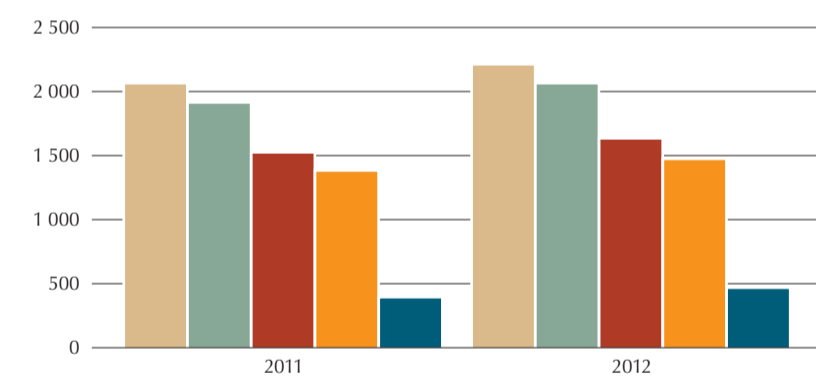

Graf 6: Podujatia pre používateľov školských knižníc

Legenda: ■ vzdelávacie a kultúrno-spoločenské podujatia pre používateľov, ■ z toho akcie informačnej výchovy.

Graf 7: Počet počítačových staníc v školských knižniciach

Legenda: ■ počet počítačových staníc v školských knižniciach, ■ s pripojením na internet, ■ prístupných používateľom, ■ prístupných používateľom s pripojením na internet, ■ s pripojením na intranet.

do 500 a až 15 počítačov pre používateľov školskej knižnice v škole s počtom žiakov nad 500.

Za sledované obdobie **447 školských knižníc** v štátnom štatistickom zisťovaní uviedlo, že **vlastnia automatizovaný knižnično-informačný systém**. Z tohto počtu si až **385 školských knižníc** zadovážilo

automatizovaný knižnično-informačný systém z finančných prostriedkov uvedeného rozvojového projektu MŠVVaŠ SR a **62 školských knižníc** si ho zakúpilo z rozpočtu svojej základnej alebo strednej školy. Išlo najmä o tieto automatizované knižnično-informačné systémy: Clavius (272 školských knižníc), Knižnično-infor-

mačný systém pre malé a stredné knižnice (72 školských knižníc), Proflib Štart (54 školských knižníc), Evidencia kníh (4 školské knižnice), Dawinci a Advanced Rapid Library (po 2 školské knižnice). Oproti roku 2011 narástol počet **automatizovaných knižnično-informačných systémov** o **72**.

Údaje o počte automatizovaných knižnično-informačných systémov boli získané na základe vyžiadanej evidencie distribútorov jednotlivých automatizovaných knižnično-informačných systémov a na základe dotazníkového výskumu metodického centra pre školské knižnice, ktorý bol realizovaný roku 2010 pod názvom *Rozvojový projekt Ministerstva školstva Slovenskej republiky Elektronizácia a revitalizácia školských knižníc 2006 – 2009*.

On-line katalóg umiestnený na internete malo **127 školských knižníc**. Oproti roku 2011 je to pokles o tri on-line katalógy. V skutočnosti by malo on-line katalógov vlastniť až **242 školských knižníc**. Tento údaj bol získaný na základe spomínaného dotazníkového prieskumu.

Z uvedenej skutočnosti vyplýva, že až **115 školských knižníc** buď neuviedlo on-line katalóg do prevádzky pre technické problémy pri inštalácii modulov on-line katalógov, alebo nezabezpečilo pripojenie školskej knižnice na školský internet, prípadne nevenovalo dostatočnú pozornosť vyplňovaniu požadovaného štatistického údaja.

V sledovanom období **118 školských knižníc** uviedlo, že má webové sídlo knižnice. Oproti roku 2011 je to **nárost o 46 webových sídiel** školských knižníc. Keďže pre školské knižnice platí, že ich webové sídla sú súčasťou webových sídiel materských inštitúcií (základných

a stredných škôl), v rámci ktorých majú umiestnený link *Školská knižnica* alebo *Knižnica*, prevažná väčšina školských knižníc tak mala tento fakt vykázať.

V skutočnosti **poskytovali základné informácie** o svojej činnosti, profile svojho knižničného fondu, škále poskytovaných knižnično-informačných služieb, o výpožičných hodinách, prípadne realizovaných akciách na **webových sídlach svojich materských inštitúcií**.

Dá sa predpokladať, že mnohé školské knižnice nepostupovali v súlade s *Metodickým pokynom na vyplňovanie štátneho štatistického výkazu o školskej a akademickej knižnici Škol (MŠVVŠ SR) 10-01 určeného na automatizované spracovanie*, v ktorom bolo uvedené podrobné metodické vysvetlenie k žiadanému štatistickému údaju.

2.7 Personálne zabezpečenie

V tab. 8 je uvedený počet zamestnancov-školských knihovníkov a stupeň ich vzdelania. Z celkového počtu zamestnancov školských knižníc bolo **91,51 % školských knihovníkov** bez knihovníckeho vzdelania, **6,49 %** malo **základné knihovnícke vzdelanie** (napr. knihovnícky kurz) a **2 %** odborné knihovnícke vzdelanie. Podobné výsledky boli získané aj roku 2011.

Funkciu školského knihovníka vykonávali prevažne učitelia slovenského jazyka a literatúry, ktorí nemali špeciálne upravený pracovný úväzok. Prácu v školskej knižnici vykonávali popri vyučovaní ako aktivitu súvisiacu s výchovno-vzdelávacou činnosťou učiteľa. Ich pracovný týždeň sa skladal z priamej vyučovacej činnosti (23 hodín) a z ďalších činností (15,5 hodiny), ktoré venovali príprave na vyučovanie, pracovným poradám, rodičovským združeniam, individuálnym konzultáciami s rodičmi, dozorom, vedeniu kabinetov či práci v záujmových útvaroch. Funkciu školského knihovníka teda vykonávali ako mimoškolskú aktivitu.

Na základe riadeného telefonického rozhovoru so školskými knihovníkmi i s riaditeľmi základných a stredných škôl možno povedať, že mnohí školskí knihovníci vykonávali túto funkciu radi. Menšia časť ju vykonávala len ako povinnosť uloženú riaditeľom školy, pričom spoločným argumentom všetkých oslovených školských knihovníkov bolo na jednej strane **slabé, resp. žiadne finančné ohodnotenie** (roku 2012 až 1 597 školských knižníc nevyčlenilo žiadne mzdové prostriedky na školských

Tab. 6: Podujatia pre používateľov školských knižníc

Ukazovateľ	2011	2012	Nárast/pokles (%)
Vzdelávacie a kultúrno-spoločenské podujatia pre používateľov	19 056	23 296	+22,25
- z toho akcie informačnej výchovy	9 487	11 780	+24,17

Tab. 7: Informačné technológie v školských knižniciach

Ukazovateľ	2011	2012	Nárast/pokles (%)
Počet počítačových staníc v školských knižniciach	2 058	2 204	+7,09
- z toho			
s pripojením na internet	1 908	2 057	+7,81
prístupných používateľom	1 509	1 618	+7,22
prístupných používateľom s pripojením na internet	1 368	1 470	+7,46
s pripojením na intranet	379	460	+21,37
Automatizovaný knižnično-informačný systém	375	447	+19,20
On-line katalóg školskej knižnice na internete	130	127	-2,31
Webové sídlo školskej knižnice	72	118	+63,89

Od nadšenia k vyhorenosti učiteľa...

PSYCHIKA A MOTIVÁCIA

„Som veľmi unavená, nevyspatá, navyše ma chytá migréna, je mi nanič. Môj vnútorný tlak je taký, že by som nemala ísť do školy, ale už som to prekonala. No nutká ma, aby som dala deťom napísať slohovú prácu a ja by som si za stolom v pokoji trochu odpočinula... A ešte v sedmičke sa ma Igor minule opýtal, že na čo mu budú v živote morfémy... Išlo ma uchytiť, je drzý, a nie je sám...“

Je to výpoveď učiteľky-slovenčínarky, ktorá učí už osemnásť rokov a jej skóre vyhorenosti je vysoké. Problém vyhorenosti (*burn-out effect*) sa v posledných desiatich rokoch stal v našej pedagogike často pertraktovanou témou najmä v záverečných prácach rozličného typu (atestačné, magisterské, dizertačné práce).

Pod slovom vyhorenosť sa myslí vyhasnutie, vyhorenie psychickej energie, motivácie človeka. Nie je to len únava a vyčerpanie, ale aj strata záujmu o prácu, detí, školu, strata ideálov, chuti zdokonaľovať sa. Výskumy ukazujú, že najmä učitelia zapálení, ktorí tvoria a snažia sa stratiť pod vplyvom dlhoročnej záťaže a rozličných stresov záujem o svoju prácu. Opakom vyhorenosti je motivácia do práce, záujem, nadšenie. Vyhorenie je demotivácia. „Nič sa mi nechce... Nič nemá zmysel... Všetko je nanič...“ sú typické vety vyhoreného človeka. Vyhorenosť nestotožňujeme s lenivosťou. Pre vyhoreného učiteľa je typické, že pred vyhorením sa snažil, bol angažovaný, motivovaný, plný energie, ale pod

vplyvom rozličných činiteľov vyhorel... Zatiaľ čo lenivý človek nikdy nebol usilovný, nerobil nikdy nič navyše, nesnažil sa viac, ako bolo nevyhnutné, pracoval skôr z nevyhnutnosti ako potreby.

Od nadšenia k vyhorenosti

Vyhorenie má túto postupnosť:

- **Nadšenie.** Elán, entuziazmus, výrazne inšpirujúce zaujatie pre určitú vec až vášň, zanietanie pre niečo či pre niekoho. Nadšený človek je pre niečo intenzívne zanietajúci, zapálený až vášnivo horiaci, silne motivovaný, vykazuje výrazne zvýšenú emocionálnu a zaujatie pre určitú cieľ. Nadšený učiteľ má vysoké ideály, chodí s chuťou do práce, teší sa realizácii svojich predstáv, verí sebe, žiakom, vzdeláva sa, inšpiruje iných, priťahuje ich k práci na projektoch. Snaží sa byť k žiakom na vyučovaní ľudský, chce vzbudiť ich vnútorný záujem o učenie sa, snaží sa vytvoriť v triede pozitívnu klímu.

- **Stagnácia.** Predstavy sa nedarí uskutočňovať, aktivity ubúda, ubúda náročnosť k sebe, žiakom, postupne sa stráca záujem o pedagogickú literatúru, sebazdokonaľovanie, prevláda stereotyp, učiteľ uplatňuje rutinné vyučovacie postupy, o výsledky žiakov sa nezaujíma. Niekedy, ale čím ďalej, tým zriedkavejšie, ho ešte chytí zápal do práce (pozitívna deviacia), ale po ďalšom sklamaní a neuznaní upadá do stavu stagnácie a frustrácie.
- **Frustrácia.** Učiteľ vníma žiakov, školu, svojich kolegov, vedenie školy a rodičov negatívne. Je sklamaný, často reaguje podráždeno, nadáva, s ničím nie je spokojný, na vyučovaní používa donucovacie prostriedky, k žiakom je autoritatívny. Nie sú uspokojené, podľa jeho mienky, jeho potreby istoty, spolupatričnosti a priateľstva ani potreby uznania a ocenenia a sebarealizácie.
- **Apatia.** Medzi učiteľom a žiakmi vládne nepriateľstvo, učiteľ robí len to najnevyhnutnejšie, vyhýba sa od-

borným rozhovorom, neprejavuje žiadnu iniciatívu, robí rutinne, je zo školy a žiakov „otrávený“ a znechutený. Svojím apatickým postojom dokáže „nakaziť“ aj snažiacich sa kolegov. Je ľahostajný k žiakom, škole, necitlivý k problémom a výzvam, má oslabené záujmy a znížené afektívne reakcie na problémy.

- **Vyhorenie.** *Burn-out* syndróm (syndróm vyhorenosti) sa prejavuje po rokoch terénnej, emočne vyčerpávajúcej práce stratou profesionálneho záujmu alebo osobného zaujatia a týka sa najmä pomáhajúcich profesií. Je spojený so stratou činnosti a poslaním, s pocitmi sklamaní a horkosti. Človek stratí záujem o prácu, nastupuje každodenný stereotyp, rutina, snaha prežiť a nemať problémy. Vyhorený učiteľ prežíva a pociťuje znechutenie, odpor k žiakom, škole, práci. Tieto postoje prenáša aj na svojich kolegov v práci, demotivuje učiteľské zbory, žiaci tiež rýchle vycití, že takýto učiteľ nemá rád ani ich, ani učivo, ktoré učí, ani školu. Je podráždený, nervózný, niekedy nepriateľský a agresívny k iným, lebo si uvedomuje svoju frustráciu a neschopnosť realizovať svoje bývalé predstavy. Môže závidieť tým, ktorí žijú v nadšení, a môže znehodnocovať, devalvovať a neuznávať prácu nadšencov. Veľmi negatívne je, keď je vyhorený riaditeľ školy.

Jedným z tragických paradoxov vyhorenosti je, že ním trpia najmä ľudia, ktorí sú najoddanejší, najvernejší, najzodpovednejší, vysoko motivovaní, výborne vzdelaní, najnadšenejší, najnadanejší a najenergickejší. Je to najmä preto, že títo ľudia sú perfekcionista a idealisti.

Vyhorenie je vnímané ako dlhodobý proces. Má viacero fáz:

- 1. fáza: človek nič nestíha, je stále v časovej núdzi, jeho práca začína strácať systém,
- 2. fáza: objavujú sa uňho bežné príznaky neurózy sprevádzané pocitom, že stále musí niečo robiť, mnohé veci nedokončí, hromadia sa mu nesplnené úlohy – výsledkom je chaos,
- 3. fáza: pociť, že „musí“, sa stráca, nahrádza ho vzdor, že „nemusí nič“; kolegovia ho obťažujú už len svojou prítomnosťou, zmizli aj zvyšky záujmu, nadšenia, zostala len únava a sklamanie.

Uvádza sa aj tento štvorfázový model postupnosti vyhorenosti:

- 1. fáza – idealistické nadšenie a preťažovanie,
- 2. fáza – emocionálne a fyzické vyčerpanie,
- 3. fáza – dehumanizácia druhých ľudí ako obrana pred vyhorením,
- 4. fáza – terminálne štádium: stávanie sa proti všetkým a proti všet-

Od nadšenia k vyhorenosti...

(dokončenie zo strany 31)

2. **Stratégia vyhnutia sa.** Učiteľ odchádza do iného zamestnania, uteká pred stresmi v škole alebo sa snaží vyhýbať konfliktným kolegom, ľuďom, žiakom, rodičom, situáciám, užíva alkohol, berie drogy, aby sa vyhol myšlienkam na stres.
3. **Stratégia útoku.** Učiteľ bojuje proti zlu, nespravodlivosti, neuznaniu, snaží sa o nové pravidlá, kritizuje, sťažuje sa, súdi, píše do novin... snaží sa „zabiť“ stresora – zlo.
4. **Stratégie autoregulácie (posilňovanie vlastných zdrojov sily).** Ide o výcvik sebariadenia v tom, ako prijímať, vnímať stresy, akú váhu im pripisovať, ako ich riešiť, učí sa z ich riešenia, budovať svoju odolnosť a schopnosti tvorivého riešenia problémov.

M. E. P. Seligman svoju stratégiu boja proti vyhoreniu postavil na myšlienke sociálnej opory – podpory, na sociálnom učení a tvorení aliancií, t. j. spojencov v boji proti príčinám vyhorenia. Je to významná stratégia proti vyhoreniu učiteľov. Pokiaľ sa v učiteľskom zbore nájdu spojenci proti stresom a spoločne hľadajú riešenia, podporujú sa v nádeji a posilňujú úspechmi, pôsobia to významne proti vyhoreniu.

C. B. Wortman pri strese odporúča v prvom rade dobre zvažovať, premýšľať o dôležitosti ohrozených hodnôt, o dôsledkoch (konzekventné analýzy), možnostiach a na základe toho zvoliť:

- a) buď boj, keď človek zistí, že má šancu prekonať stres, alebo
- b) rezignáciu, pasivitu, vyhnutie sa, pokiaľ človek zväží, že jeho šance sú minimálne alebo žiadne.

Najviac vyhorených ľudí je v skupine pomáhajúcich profesií. Ľudia pracujúci v pomáhajúcich profesiách, ktorí sú rezistentní voči vyhoreniu, sa správajú takto:

- dbajú na svoje zdravie a zaujímajú sa o prácu, ktorú vykonávajú, necítia sa obťažovaní svojimi klientmi, žiakmi a našli „svoj“ štýl komunikácie,
- vnímajú sa ako rozvíjajúci sa profesionáli, ktorí sa učia zvládať počiatočnú záťaž a problémy v profesijnej sfére (stretávanie sa s bezdomovcami, s drogovými závislými, s problémovými žiakmi),
- problémy a bremená svojej práce prežívajú ako niečo, čo má zmysel, dokážu sa distancovať od nárokov pomoci i v bežných situáciách,
- dosiahli rovnováhu medzi prácou a súkromným životom, i keď voľný čas trávia napríklad s kolegami z práce,
- dosiahli vysoký stupeň sebarealizácie vo svojej práci a túto autonómiu ďalej upevňujú a rozširujú, pričom rozvíjajú nadpriemernú aktivitu a vedome usilujú o zmeny,
- vnímajú sa ako iniciatívni a majú pocit, že sami môžu zmeniť svoju pracovnú situáciu, k podnetom z okolia pristupujú skôr skepticky,
- pripadajú si dostatočne či aspoň primerane podporovaní svojimi nadriadenými a kolegami, s ktorými sú skôr v priateľských vzťahoch,
- vnímajú svoje povolanie ako intelektuálnu výzvu, vďaka ktorej môžu profesijne i osobnostne rásť, a radi sa učia niečomu novému.

Obranou proti vyhoreniu je i viera v zmysel poslania učiteľského povolania, vedomie potrebnosti i toho, že je vždy možný ďalší rozvoj. Posilnením motivácie, nadšenia pre prácu učiteľa je jeho úspešný žiak, produktívny, etický človek.

Najnovšia stratégia prevencie vyhorenia je založená na teórii autoregulácie – sebariadenia, kde okrem sebakontroly, odolnosti je na vrchole budovania svojho JA sebatvorba. V tomto prípade taká tvorba vlastného JA, aby bol človek odolný a schopný kreatívne riešiť stresové situácie. Prítom posilňuje svoje presvedčenie a nádej, že neustále, aj za ťažkých podmienok, sa oplatí

kázali situáciu zväžiť a robiť dôležité rozhodnutia s rozvahou.

- **Schopnosť neprestávať si veriť.** Tento pilier slúži na to, aby nám poskytol silný zdroj sebaistoty a sebadôvery v naše prednosti a schopnosti.
- **Schopnosť nechať motiváciu pracovať za nás.** Zmyslom tohto piliera je zaistiť, aby naša túžba a odhodlanie uspieť vychádzali z pozitívnych

ťažký. Najideálnejšie je dať sa preadiť na iné oddelenie, byť poverený inými úlohami či odísť z práce. Veľakrát však nastáva problém, či si postihnutý človek dokáže nájsť adekvátne náhradu za stratené zamestnanie, a je tu takisto hrozba zhoršenia stavu a frustrácie zo straty zamestnania a z obavy o ďalšiu existenciu.

- **Nájsť si čas na odpočinok a relaxáciu.** Zvoliť si pokojné miesto, kde je možné venovať sa rekreačnej činnosti, športu, vziať si so sebou kni-

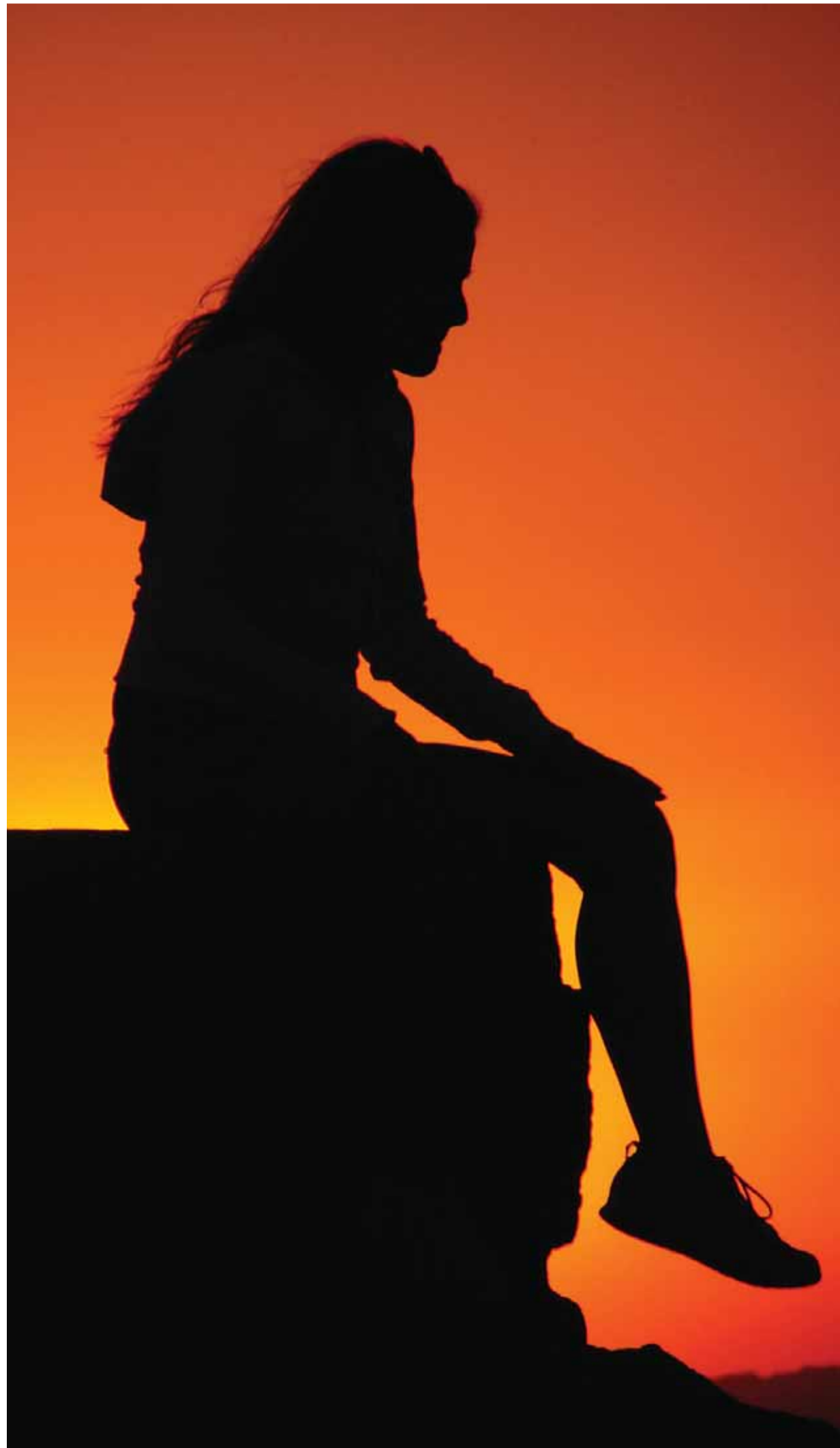
- **Nájsť nový životný zmysel a víziu.** Uistiť sa, že nás nový životný zmysel podporuje a motivuje. Musí byť hodnotný a musí nás povzbudzovať do činnosti.

Jedným z najúčinnějších prostriedkov proti vyhoreniu učiteľov je budovanie pozitívneho kolektívu pedagógov v škole. Hovoríme o *prokreatívnom prostredí*, o klíme podporujúcej tvorivosť, oproti klíme a prostrediu, ktoré bráni tvorivosti. Antikreatívne prostredie v škole silne podporuje vznik vyhorenosti u učiteľov. Na druhej strane dobrá, priateľská a tvorivá pracovná klíma dokáže „vtiahnuť“ do práce a úsilia aj učiteľov, ktorí majú tendenciu vyhoriť. Pokúste sa porovnať, aká je klíma, sociálne prostredie vo vašom pedagogickom zbore, so zoznamom, ktorý uvádzame v tab. 1. Aj v tomto prípade vedenie školy v spolupráci so školským psychológom by mohlo opakovanne zisťovať, merať klímu v škole medzi pedagógmi, ale aj medzi žiakmi.

C. Hennig a G. Keller prezentujú desať praktických rád, čo robiť proti vyhoreniu:

1. Znížte príliš vysoké ideály. Keď máte príliš vysoké ideály, vzniká väčšie riziko frustrácie. Akceptujte skutočnosť, že človek je tvor s chybami a nedostatkami.
2. Neprepadajte myšlienkam, že musíte všetko brať na seba, všetko vyriešiť a každému pomáhať (syndróm pomocníka). Nedá sa to zvládnuť.
3. Naučte sa povedať „nie“. Buďte seba-presadzujúci, asertívny. Nedovoľte, aby vás iní preťažovali, manipulovali s vami.
4. Stanovte si priority. Nemusíte byť všade a vždy. Neplýtvajte energiou na rozličné aktivity. Sústreďte sa na podstatné činnosti. Dobrý plán ušetrí polovičku práce. Vážte si svoj čas. Robte prestávky na načerpanie energie.
5. Vyjadrujte otvorene svoje pocity, city, prežívanie. Ak sa vás čokoľvek dotkne alebo vás nahnevá, dajte to najavo. Urobte to tak, aby ste necitlivo nezasiahli druhú osobu, buďte empatický, ale neduste to v sebe, ničť vás to. Vyslovená bolesť – polovičná bolesť.
6. Hľadajte emocionálnu a vecnú podporu. Nájdite si dôvernika, priateľa, svoju „vrbu“, ktorej môžete otvorene hovoriť o svojich problémoch. Pohovorte si aj s kolegami, požiadajte o radu a pomoc známych. Nie je to vaše poníženie – je to vaša veľkosť.
7. Vyhýbajte sa negatívnejmu mysleniu. Keď sa začnete ľutovať a nariekať nad sebou, aký ste chudák a smoliar, je to začiatok konca. Tešte sa z toho, čo ste dokázali, čo ešte dokázate a čo viete. Kto sa profesionálne vyvíja, zdokonaľuje, ten nevyhorí.
8. V kritických situáciách a konfliktach zachovávajte rozvahu. Ovládajte sa, opakujte si, že sa musíte ovládať. Predchádzajte problémom v práci, problémom so žiakmi, s vyučovaním, riaditeľom, kolegami a rodičmi. Poučte sa z každého konfliktu a krízy. Analyzujte svoje správanie a navrhujte riešenia. Je to tvorivá práca na sebe.
9. Dopĺňajte psychickú a fyzickú energiu. Vaša práca nie je pupkom sveta. Každý je nahraditeľný. Dobre relaxujte. Žite zdravo, zdravo jedzte, cvičte, športujte, dobre spíte.
10. Buďte tvoriví, otvorení svetu, novým skúsenostiam, tešte sa z vymýšľania a hravosti. Neustále sa ďalej vzdelávajte, čítajte – dodá vám to sebadôveru, že ste múdrejší, že ste pokročili ďalej.

Miron ZELINA
(projekt KEGA 005 DTI-4/2013)
Ilustračné foto stock.xchng

pracovať, tvoriť. Myšlienkové (kognitívne) presvedčenie o zmysle a význame života tvorí v osobnosti emocionálnu a motivačnú energiu na nadšenie, záujem a vytrvalosť (P. R. Pintrich a kol.; V. Frankl; D. Greenberger a iní).

Psychická odolnosť stojí na štyroch pilieroch, o ktoré sa opiera výkonnosť úroveň:

- **Schopnosť nestrácať hlavu.** Tento pilier sa týka stresu, ktorý môže byť dôsledkom tlaku, a toho, ako ovplyvňovať množstvo a povahu stresu, ktorému sme vystavení, aby sme do-

a konštruktívnych pohnútok, ktoré nám zaisťujú optimálnu motiváciu a umožnia spamätať sa z nezdarov.

- **Schopnosť sústrediť sa na veci, na ktorých záleží.** Tento pilier má usmerňovať našu pozornosť tak, aby nás veľké množstvo nárokov, ktorým denne čelíme, neodvádzalo od hlavných priorít.

Vyhorenie je možné prekonať pomocou týchto piatich krokov:

- **Oddeliť sa od zdroja vyhorenia.** Na prvý pohľad ide o jednoduchý krok. Pre väčšinu ľudí je však veľmi

hu. Netrápiť sa riešením problémov iných. Nehovoriť o svojich problémoch a nepremýšľať nad nimi, nebrať si so sebou svoju prácu a najmä nekontaktovať ľudí zo zamestnania v čase odpočinku, relaxácie.

- **Znovu budovať svoju sebadôveru.** Sebadôvera sa buduje prostredníctvom častého a úspešného splnenia krátkodobých cieľov, ktoré postupom času narastajú čo do zložitosti aj dĺžky. Uskutočňovať sebaodmeňovanie.
- **Pravidelne cvičiť.** Jedným z dôvodov fyzickej vyčerpanosti je nedostatok pravidelného cvičenia.